

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA

2026-2030

LAG INICIJATIVA OPŠTINE MOJKOVAC

Koordinator izrade: Agroprojekat doo, Bijelo Polje
Ekpert za izradu studije: Jelena Vučetić
Konsultant za uključivanje lokalne zajednice: Predrag Smolović

Mojkovac, mart 2026. godine

Sadržaj

1. UVOD	5
2. OPIS PODRUČJA.....	6
2.1. Opšte geografske karakteristike.....	6
2.2 Reljef i Klima.....	6
2.2 Kulturna, historijska i prirodna baština.....	7
2.3 Stanje infrastrukture	9
Lokalni putevi	9
Vodovodni system	10
Ostala javna infrastruktura.....	10
2.4. Privreda i razvojni sektor	11
2.5. Demografske karakteristike.....	13
3. ANALIZA – SWOT	19
4. VIZIJA RAZVOJA	22
5. STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI.....	22
CILJ 1: Jačanje poljoprivrede i lokalnih proizvođača.....	22
1.1 Prioritet: Podrška modernizaciji gazdinstava;	23
1.2 Prioritet: - Razvoj prerade i dodate vrijednosti;	24
1.3 Prioritet - Promocija kratkih lanaca snabdijevanja;	24
1.4 Prioritet - Razvoj brenda “Mojkovac – snaga prirode”.....	25
CILJ 2: Razvoj održivog turizma.....	26
2.1 - Razvoj seoskog turističkog smještaja;	26
2.2 Prioritet - Uređenje staza, vidikovaca i sadržaja na Tari;.....	27
2.3 Prioritet - Tematske rute: gastro, kulturne i prirodne;	28
2.4 Prioritet - Unapređenje turističke signalizacije i digitalne promocije.....	29
CILJ 3: Unapređenje kvaliteta života u ruralnim područjima	29
3.1 Prioritet - Poboljšanje lokalne infrastrukture (putevi, vodovod, rasvjeta);	29
3.2 Prioritet - Podrška kulturnim i društvenim sadržajima;.....	30

3.3 Prioritet - Podrška mladima i ženskom preduzetništvu;	31
3.4 Prioritet - Jačanje usluga zajednice (škole, ambulante).....	31
CILJ 4: Zelena tranzicija i zaštita životne sredine	32
4.1 Prioritet – Uvođenje obnovljivih izvora energije na gazdinstvima;.....	32
4.2 Prioritet - Upravljanje otpadom u ruralnim naseljima;	33
4.3 Prioritet - Edukacije o klimatskim rizicima;.....	34
4.4 Prioritet - Očuvanje rijeke Tare i šumskih ekosistema.	35
CILJ 5: Jačanje lokalne zajednice, partnerstava i kapaciteta za upravljanje razvojem (LEADER pristup).....	35
5.1 Prioritet – Jačanje kapaciteta LAG-a za planiranje, koordinaciju i sprovođenje razvoja;	36
5.2 Prioritet– Podsticanje učešća lokalne zajednice i uključivanja stanovništva u procese donošenja odluka;.....	36
5.3 Prioritet – Unapređenje saradnje između lokalnih institucija, biznisa, poljoprivrednika i NVO;	37
5.4 Prioritet – Razvoj međuteritorijalne i transnacionalne saradnje LAG-a;	38
5.5 Prioritet– Jačanje komunikacije, vidljivosti i promocije LAG-a.	38
6. IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE	39
Karakteristike partnerstva LAG inicijative.....	39
Primjena pristupa „odozdo–naviše“	39
Akcioni i finansijski plan strategije.....	39
Sposobnost upravljanja javnim sredstvima	41
Uticaj implementacije na životnu sredinu	41
Izvori finansiranja i održivost strategije.....	41
Procijenjeni broj projekata i potrebna sredstva.....	42
Praćenje, kriterijumi i indikatori uspjeha.....	42
Procedura donošenja odluka i prevencija sukoba interesa.....	42
7. USKLADENOST STRATEGIJE SA RELEVANTNIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	43
<i>Horizontalna usklađenost sa EU politikama i strateškim okvirima</i>	<i>43</i>
8. ZAKLJUČAK	44

LISTA SKRAĆENICA

BDP – Bruto domaći proizvod
BDV – Bruto dodata vrijednost

CLLD – Lokalni razvoj vođen zajednicom (*Community-Led Local Development*)

EU – Evropska unija

IPARD – Instrument pretpristupne pomoći za ruralni razvoj (*Instrument for Pre-Accession Assistance for Rural Development*)

IPARD III – Treći program IPARD pomoći za period 2021–2027

LAG – Lokalna akciona grupa

LEADER – Veza između aktivnosti ruralnog razvoja (*Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale*)

LRS – Lokalna razvojna strategija

NVO – Nevladina organizacija

OIE – Obnovljivi izvori energije

OP – Opština / Opštinski

PG – Poljoprivredno gazdinstvo

SWOT – Analiza snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji

ZPP – Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije

1. UVOD

LAG inicijativa opštine Mojkovac formirana je s ciljem unapređenja ekonomskog, društvenog i ekološkog razvoja ruralnog područja. Ova Lokalna razvojna strategija (LRS) predstavlja osnovni dokument koji definiše smjer razvoja u periodu 2026.-2030. godine.

Svrha djelovanja LAG inicijative je da pružiti pomoć lokalnim zajednicama i da ih podstakne na razmišljanje o dugoročnom potencijalu razvoja svog ruralnog područja, a sve s ciljem ekonomskog jačanja, očuvanja prirodnog i kulturnog nasljeđa, jačanja kapaciteta zapošljavanja i povećanja broja radnih mjesta unutar svojih zajednica. S ciljem ostvarivanja razvojne vizije LAG inicijative, dokument Lokalne razvojne strategije u sebi objedinjuje dugoročne strateške ciljeve i prioritete, kao i mjere za njihovu realizaciju.

Strategija LAG inicijative je dokument koji aktivira kapacitete vlastitih resursa, uvažavajući prostorne preduslove i ograničenja, ali i kapacitete lokalnih stanovnika, a koje je potrebno dodatno razvijati zajedno sa stvaranjem novih razvojnih mogućnosti kroz inovativne i razvojne programe. Kroz proces izrade Lokalne razvojne strategije podignuta je svijest lokalnih aktera o potrebi međusobne saradnje u procesu planiranja, pripreme i realizacije strateškog razvoja.

Takođe, svrha strategije je i kreiranje jedinstvenog brenda „**Mojkovac – snaga prirode**“ koji će predstavljati centralni identitetski stub ove strategije i osnovu za stvaranje jedinstvene, prepoznatljive i tržišno konkurentne ponude opštine. Strategija ima za cilj da definiše, razvija i promoviše ovaj brend kroz korišćenje autentičnih prirodnih resursa, tradicionalnih proizvoda i kulturnog nasljeđa Mojkovca. U procesu brendiranja primjenjuju se najbolje evropske prakse u oblasti ruralnog razvoja, standardizacije kvaliteta, dizajna i promocije lokalnih proizvoda i usluga.

Brend povezuje poljoprivredu, gastronomiju i ruralni turizam u koherentan sistem koji ističe čistu prirodu, izvornu snagu i planinski karakter Mojkovca. Kroz razvoj lokalnih proizvoda, seoskog turizma, tematskih ruta i digitalne promocije, „Mojkovac – snaga prirode“ postaje ključni alat za pozicioniranje opštine kao destinacije visokog kvaliteta, održivosti i autentičnog iskustva. Strategija podstiče povezanost proizvođača, turističkih domaćinstava i lokalnih biznisa kako bi brend postao zajednički identitet i pokretač ekonomskog razvoja.

Realizacijom ove strategije doprinosi se realizaciji lokalnih strategija kroz jačanje poljoprivrede, turizma i kvaliteta života u ruralnim područjima Mojkovca, uz aktivno uključivanje zajednice i unapređenje lokalnih kapaciteta. Na nacionalnom nivou, strategija podržava ostvarivanje ciljeva u oblasti ruralnog razvoja, zelene tranzicije i primjene LEADER pristupa, čime se doprinosi usklađenosti sa politikama Crne Gore i ZPP-om EU. Na međunarodnom nivou, implementacija strategije jača saradnju sa LAG-ovima i evropskim partnerima, povećava vidljivost Mojkovca i otvara mogućnosti za učešće u prekograničnim i međunarodnim projektima.

2. OPIS PODRUČJA

2.1. Opšte geografske karakteristike

Opština Mojkovac nalazi se u sjevernoj regiji Crne Gore, površine 367 km² što čini 2,6% ukupne teritorije Crne Gore i po površini je jedna od najmanjih opština u Crnoj Gori. Zahvata izrazito planinsko područje u srednjem toku rijeke Tare između planina Bjelasice, Sinjajevine i Prošćenskih planina. Teritorija opštine Mojkovac graniči se sa opštinama: kolašinskom na jugu; šavničkom na jugozapadu; žabljakom na zapadu, pljevaljskom na sjeveru, bjelopoljskom na sjeveru i istoku i sa beranskom na jugoistoku. Najniža tačka opštine se nalazi na nadmorskoj visini od 650 m, dok su najviši planinski vrhovi na Sinjajevini i Bjelasici od kojih se izdvaja kao najvisočiji Veliki Pećarac - 2042m. Gradsko jezgro se nalazi na 853 metara nadmorske visine.

Naselja: Mojkovac (naselje gradskog karaktera), Bistrica, Bjelojevići, Bojna Njiva, Brskovo, Dobrilovina, Gojakovići, Lepenac, Podbišće, Polja, Prošćenje, Stevanovac, Štitarica, Uroševina i Žari i druga naselja utvrđena posebnom Odlukom Skupštine Opštine Mojkovac¹.

2.2 Reljef i Klima

Reljef opštine Mojkovac odlikuje se naglašenom raznovrsnošću, gdje se smjenjuju široke planinske visoravni, duboki kanjon i brdoviti predjeli. Teritoriju karakterišu planinski masivi Bjelasice, Sinjajevine i Prošćenskih planina, koji stvaraju prirodnu okvirnu cjelinu opštine i određuju njen prepoznatljiv planinski pejzaž. Kroz središnji dio opštine prolazi dolina rijeke Tare, čiji kanjon predstavlja jedan od

najdubljih i najimpresivnijih u Evropi, doprinoseći snažnoj geomorfološkoj dinamici područja. Ovakav reljef omogućava bogatstvo prirodnih resursa i predstavlja osnovu za razvoj stočarstva, šumarstva, avanturističkog i ruralnog turizma.

Klima na teritoriji opštine Mojkovac je planinsko-kontinentalna sa hladnim zimama i svježim ljetima. Prosječna godišnja temperatura vazduha u Mojkovcu 9,5°C. Najtopliji mjesec je jul sa temperaturom 19,2°C (dok je u planinskom području najtopliji mjesec avgust), najhladniji je januar -0,1°C. Srednje godišnje kolebanje temperature u Mojkovcu iznosi 40°C. Usled raščlanjenosti terena kao i velike vertikalne razlike tokom jesenjih i zimskih dana karakteristična je pojava temperaturnih inverzija, što za posledicu ima da su temperature vazduha na planinama znatno više u odnosu na temperature vazduha u kotlini. Kao posledica temperaturnih inverzija nastaju šume crnog bora u kanjonu Tare, (u Crnim Podima), a na drugoj strani visoko iznad Gostilovine javlja se listopadna šuma. Opština Mojkovac spada u područja velike oblačnosti

¹ Zakon o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore ("Službeni list CG", br. 54/2011, 26/2012, 27/2013, 62/2013, 12/2014, 3/2016, 31/2017, 86/2018, 3/2020 i 92/2022.); Odluka o naseljima i granicama naselja na teritoriji opštine Mojkovac ("Službeni list CG - Opštinski propisi", br. 42/2015 i 3/2016.) i Odluka o mjesnim zajednicama ("Službeni list CG - Opštinski propisi", br. 50/23)

naročito tokom jeseni i zime, vlažnost se kreće od 70% do 80%. Prosječna količina padavina u opštini Mojkovac kreće se do 2200 mm. Oko 1/3 padavinskih dana čini snijeg, čija visina dostiže i 3 m. U kotlinskom dijelu opštine česte su tišine naročito tokom jeseni i zime što pogoduje zadržavanju smoga i magle.

2.2 Kulturna, istorijska i prirodna baština

Najpoznatija prirodna baština Mojkovca je dvostruko zaštićena rijeka Tara, na čijim obalama leži Mojkovac. Rijeka Tara, kao prirodno dobro od posebnih vrijednosti od svjetskog značaja, dvostruko je upisana u Listu svjetske baštine. Konvencijom o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage), koja je usvojena 1972. godine, Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu – UNESCO, štiti od devastacije i uništenja prirodne i kulturne baštine koja po svojoj jedinstvenosti i neprocjenjivoj vrijednosti prevazilazi nacionalne okvire, kao nasleđe čitavog čovječanstva. Basen rijeke Tare upisan je 1977. godine u mrežu objekata biosfere u okviru programa UNESCO-a “Čovjek i biosfera” (MAB).

Bogatu kulturnu baštinu Mojkovca čine nepokretna i nematerijalna dobra, od čega valorizovani segment kulturne baštine predstavljaju nepokretna kulturna dobra koja imaju izuzetnu vrijednost.

Na teritoriji Opštine Mojkovac ima 11 nepokretnih kulturnih dobara², zaštićenih zakonom i to:

1. **Manastir Dobrilovina** – crkva Sv. Đorđa zaštićena 30.10. 1952,
2. **Rodna kuća Vuka Kovijanića** (Podbišće) Rješenje o uvođenju u Registar 26.6.1963.godine,
3. **Partizansko groblje (Podbišće)**, borcima NOVJ poginulim u NOB - Rješenje o uvođenju u Registar od 26.6.1963.godine,
4. **Spomen ploča – Podbišće**, Rješenje o uvođenju u Registar od 26.6.1963. godine,
5. **Spomen-ploča u znak sjećanja na i borbe jula 1941. Godine**, Rješenje o stavljanju pod zaštitu od 21.2.1952. godine
6. **Spomen-ploča u znak sjećanja na formiranje i udarne čete i narodnoslobodilačkog odbora na području sadašnje opštine Mojkovac**, Rješenje o stavljanju pod zaštitu od 23.4.1961
7. **Spomenik Rudnica**, Rješenje o uvođenju u Registar od 26.6. 1963.godine;
8. **Spomen-piramida (Krstac)** Rješenje o uvođenju u Registar od 26.6.1963. godine,
9. **Spomen – ploča, Most na Tari**, memorijalni objekat. Rješenje o uvođenju u Registar od 26.6.1963. godine;
10. **Spomen-piramida (Stevanovac)** - Rješenje o uvođenju u Registar od 26.6.1963. godine,
11. **Spomen-česma sa spomen-pločom, Gojakovići** - Rješenje o uvođenju u Registar od 26.6.1963.godine.

² Strateški plan razvoja opštine Mojkovac za period od 2023. do 2029. godine

U registru spomen-obilježja opštine Mojkovac nalazi se 23 spomen- obilježja na teritoriji urbanog i suburbanog prostora Mojkovca, i to: Spomenik junacima Mojkovačke bitke na Bojnoj njivi podignut 1996. godine, Spomenik serdaru Janku Vukotiću u centru grada podignut 1997. godine, Spomenik posvećen formiranju prošćenske čete u dvorištu Osnovne škole u Prošćenju podignut 1981. godine, Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora u Bistrici u dvorištu Osnovne škole podignut 1981. godine, Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora u Dobrilovini u dvorištu Osnovne škole podignut 1981. godine, Spomenik poginulima u II Svjetskom ratu i žrtvama fašističkog terora u Lepencu u dvorištu Osnovne škole podignut 1975. godine, Spomenik na Čirovića glavici u Podbišću podignut 1981. godine, Spomenik omladinskim radnim brigadama u Štitarici podignut 2004. godine, Spomenik na Borovnjačkom kršu – Topovi u Podbišću podignut 1972. godine, Spomen groblje na Medenom guvnu na Brskovu gdje počinjavaju ostaci junaka Mojkovačke bitke podignuto 1996. godine, Spomen groblje na Gradini – Brskovo podignuto 1996. godine, spomen – bista Milovana Rakočevića u Lepencu podignuto 1975. godine, Spomen – bista narodnog heroja Vukmana Kruščića u parku pored bivše zgrade KID „Vukman Kruščić“ podignuta 1972. godine, Spomen – bista narodnog heroja Ljubomira Bakoča u gradskom parku podignuta 1972. godine, Spomen – bista narodnog heroja Nenada Rakočevića ispred zgrade CZK podignuta 1972. godine, Spomen – bista narodnog heroja Boška Dedejića ispred zgrade DZ podignuta 1972. godine, Spomen – bista narodnog heroja Radomira Rakočevića u Prošćenju podignuta 1972. godine, Spomen – bista poginulog borca NOR-a Jevrosime Rabrenović-Jevre ispred zgrade predškolske ustanove podignuta 1977. godine, Spomen – bista Dragana Jovanovića ispred Osnovne škole u gradu podignuta 1972. godine, Spomen ploča na zgradi Osnovne škole u Žarima podignuta 1980. godine, Spomen ploča na zgradi Osnovne škole u Poljima podignuta 1972. godine i Spomen ploča na Šiškoj – Bjelasica podignuta 1972. godine.

Arheološki lokaliteti i dobra sa potencijalnim kulturnim vrijednostima su: Lokalitet Gradina – XII – XIII vijek ; Lokalitet „Doganjice“, XII – XIII vijek; Utvrđenje Brskovo, XIII – XIV vijek; Selo Štitarica, crkva Sv. Arhanđela Mihaila, 1896. god; Selo Stevanovac, kula Mekića; Selo Prošćenje, crkva Sv. Trojice, XIII vijek, obnovljena 2004. god; Selo Prošćenje, crkva Sv. Trojice, stećci iz ranog srednjeg vijeka; Selo Prošćenje, zaseok Striče, mjesto Brdo, turska kula; Selo Polja, crkva Sv. Blagovijesti, sagrađena 1893. god., obnovljena 1995. god.; Mojkovac, privatno imanje ; Selo Lokvice, turska karaula ; Selo Prošćenje, zaseok Gostilovina, turska karaula; Mojkovac, jame Brskova, Rudnica srećno; Mjesto Marića Luka, jame Brskova; Mjesto Marića luka-Brskovo, jalovina; Jame Brskova, Žuta Prla dva; Jame Brskova, Brskovo 1, Saska jama, srednji vijek; Brskovo, mjesto Doganjica, Sasko groblje; Brskovo, mjesto Doganjica, lok. Crkvište, crkva; Brskovo, mjesto Mrki Krš, stare topionice, šljačišta; Brskovo, mjesto Mrki Krš, isposnica; Brskovo, mjesto Mjedeno Guvno, staro groblje; Selo Lepenac, grčko groblje; Selo Žari, zaseok Obod, mjesto Crkvine Vrelo, obrađeni kameni blokovi; Selo Jakovići, Gradac; Selo Gornja Dobrilovina, pećina Šalitrača; Selo Dobrilovina, Đurova pećina; Selo Bjelojevići, rudarsko okno; Mojkovac, Crkvina; Selo Podbišće, zaseok Bedlak, Macursko groblje; Selo Štitarica, Jerinina kula; Medeno guvno – nekropola ; Više grobalja iz perioda I Svjetskog rata.

2.3 Stanje infrastrukture

Lokalni putevi

Značajni dio saobraćajne mreže čini sistem lokalnih i nekategorisanih puteva. Odlukom o određivanju lokalnih puteva na teritoriji opštine Mojkovac koja je objavljena u Službenom listu CG – opštinski propisi br. 9/15 određeni su lokalni putevi na teritoriji Opštine.

Lokalni putevi na teritoriji opštine Mojkovac su:

- Mojkovac – Slatina – Gostilovina;
- Krstac – Mramor – Jakoviće;
- Krstac – Mekića kula;
- Stevanovac – Lepenac – Cer – Obod;
- Lepenac – Žari – Cer;
- Kružni put Podbišće;
- Gornje Podbišće – Gacka;
- Magistrala – Štitarica;
- Juškovića potok – Ravni;
- Ambarine – Bjelojevići;
- Rudnica – Čubrovo polje – Pržišta – Brskovo;
- Polja – Malinića livade;
- Pripor – Kaludra;
- Pripor – Bistrica;
- Reg. Put – Manastir Dobrilovina;
- Magistrala – Lepenac – Cer.

Na osnovu podataka nadležnog Sekretarijata ukupna dužina lokalnih puteva (kategorisani i nekategorisani) iznosi 494 km. Dužina asfaltiranih lokalnih puteva (kategorisani i nekategorisani) iznosi oko 95 km. Seoski putevi na višim predjelima su uglavnom makadamski i nekategorisani. Povezanost naselja sa gradskim jezgrom je na zadovoljavajućem nivou, ali je neophodno konstantno ulaganje u postojeće puteve kako bi služili namjeni.

Centar grada ima uređene ulice sa dovoljnom širinom što omogućava dobar i lak prilaz do skoro svih objekata. U toku je izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju gradskog trga koji će nakon izgradnje dobiti moderniji izgled. Gradski saobraćaj je relativno gust. Na području opštine Mojkovac u užem dijelu grada se nalaze tri parkinga, od kojih je dio parkinga u centru grada označen za taksi prevoznike.

Uz magistralni put M-2 je smještena Autobuska stanica, koja zadovoljava potrebe putnika sa ovog područja, dok se željeznička stanica nalazi u industrijskoj zoni i pripada najvažnijem željezničkom pravcu Beograd – Bar.

Vodovodni system

Usluge javnog vodosnabdijevanja na teritoriji opštine Mojkovac su povjerene DOO "Komunalne djelatnosti Gradac" Mojkovac. Preduzeće u okviru svoje djelatnosti održava dva vodovoda na primarnoj mreži, i to tzv. „stari“ kojim se snabdijevaju Polja i Podbišće presjeka Ø 150, Ø 100 i Ø 80 i tzv. „novi“ kojim se puni glavni rezervoar na Gornjem Mojkovcu presjeka Ø 250.

Novi vodovod svojim karakteristikama i potencijalom vodoizvorišta „Gojakovići“ i rezervoarom na Gornjem Mojkovcu, zapremine 450 m³ garantuje sigurno i stabilno snabdijevanje čak i u uslovima hidrološkog minimuma.

Uslugama javnog vodosnabdijevanja u Mojkovcu je obuhvaćeno 2.402 korisnika, od čega 2.129 korisnika iz kategorije fizička lica i 273 korisnika iz kategorije pravna lica. Stepen pokrivenosti stanovništva opštine uslugom javnog vodosnabdijevanja se procjenjuje na 47,9%.

Mojkovac sa prigradskim mjestima Polja, dijela Podbišća i Uroševine snabdijeva se vodom iz javnog vodovoda, dok se ostala naselja snabdijevaju vodom putem seoskih ili individualnih vodovoda. Za snabdijevanje Mojkovca i prigradskih naselja koristi se izvorište u Gojakovićima, dok za snabdijevanje seoskih naselja koristi se veliki broj manjih lokalnih izvora na seoskom području.

Na teritoriji opštine Mojkovac ni za jedno izvorište nijesu utvrđene zone sanitarne zaštite izvorišta, niti se takva zaštita sprovodi i kontroliše. Na izvorištu "Gojakovići" nije ograđena zona neposredne sanitarne zaštite, ali su određene uže i šire zone sanitarne zaštite.

Ostala javna infrastruktura

Gradska pijaca: U Mojkovcu postoji jedna gradska pijaca koju održava i kojom gazduje DOO "Komunalne usluge Gradac- Mojkovac". Pijaca se nalazi u centru grada i raspolaže sa 25 tezgi, koje su dužine po 2 m, takođe, na pijaci postoji 20 rashladnih vetrina. Cijena zakupa tezge je 6 € po danu, i najčešće se tezge zakupljuju samo ponedjeljkom koji je, inače, pijačni dan u Mojkovcu.

Javna rasvjeta: Na teritoriji opštine Mojkovac javna rasvjeta pokriva uže gradsko jezgro i bliža prigradska naselja kao i sportsko rekreativnu zonu. Broj rasvjetnih stubova je oko 679, od čega 183 nijesu u funkciji. Usluge održavanja i amortizacije vrši DOO "Komunalne usluge Gradac- Mojkovac".

Sportsku infrastrukturu na teritoriji opštine Mojkovac čini veći broj otvorenih i zatvorenih sportskih objekata koji su na raspolaganju sportskim klubovima, kao i sportski tereni u naseljima ili u sklopu škola koji su namijenjeni rekreaciji lokalnog stanovništva i većinu tih objekata je potrebno rekonstruisati ili dopuniti novim sadržajima.

Sportska infrastruktura:

- Fudbalski stadion sa prirodnom podlogom, fudbalski stadion sa vještačkom podlogom;

- Sportska dvorana, otvoreni tereni za (mali fudbal, rukomet, košarku); SMŠ „Vuksan Đukić“, Gornji Mojkovac;
- Fiskulturna sala O.Š. „Aleksa Đilas-Bećo“, Gornji Mojkovac;
- Otvoreni tereni za mali fudbal, rukomet, odbojku i tenis O.Š. „Aleksa Đilas – Bećo“, Gornji Mojkovac;
- Teniski teren, Trim staza, sportska zona;
- Fiskulturna sala, otvoreni teren za mali fudbal O.Š. „Milovan Rakočević“ Lepenac;
- Otvoreni teren za mali fudbal, košarku O.Š. „Radomir Rakočević“ Prošćenje;
- Otvoreni teren za mali fudbal u naselju Štitarica;
- Otvoreni teren za mali fudbal, basket ul. Valjevska;
- Otvoreni teren za basket u naselju Ambarine;
- Otvoreni teren za basket u naselju Tutići;
- Otvoreni teren za mali fudbal, rukomet, basket u naselju Podbišće.

2.4. Privreda i razvojni sektor

Opština Mojkovac pripada grupi srednje razvijenih opština mjereno indeksom razvijenosti za period 2019-2021 godine, sa 77,48% prosjeka razvijenosti Crne Gore. Sa druge strane opština Mojkovac pokazuje nešto manji stepen konkurentnosti mjereno indeksom konkurentnosti za period 2019-2021, sa 72,2% prosjeka konkurentnosti Crne Gore³.

Ekonomska situacija je stabilna, ali i dalje obilježena strukturnim izazovima karakterističnim za sjever Crne Gore, uključujući nedovoljnu industrijsku aktivnost, ograničen broj investicija i visok oslonac na mala porodična gazdinstva i mikro-preduzeća. Turizam se ubrzano razvija, posebno u segmentu avanturističkih aktivnosti na rijeci Tari i planinskom području Bjelasice i Sinjajevine, što postaje sve važniji izvor lokalnih prihoda.

Tržište rada karakterišu ograničene mogućnosti zapošljavanja, posebno za mlade, kao i sezonalnost u sektoru turizma i poljoprivrede. Evidentan je i problem migracije radne snage prema većim centrima i inostranstvu, što utiče na demografsku strukturu i raspoloživu radnu snagu. Ipak, rast interesovanja za preduzetništvo, razvoj turizma i porast podrške kroz nacionalne i međunarodne programe pružaju nove šanse za otvaranje radnih mjesta i jačanje lokalne ekonomije.

Posmatrano prema djelatnosti, najveći broj poslovnih subjekata u opštini Mojkovac je angažovan u sektorima djelatnosti trgovine na veliko i malo i popravka motornih vozila (23,8%), zatim ostalih uslužnih djelatnosti (15,9%), prerađivačke industrije (13,2%), usluga smještaja i ishrane (11,9%) i umjetnosti, zabave i rekreacije (8,2%).

Prema dostupnim podacima, najveći broj lica u 2024. godini je bio zaposlen u sektorima prepradivačke industrije (20,0%), trgovine na veliko i malo i popravka motornih vozila (15,4%), obrazovanja (14,8%) i zdravstvene i socijalne zaštite (9,3%).

³ Strategija regionalnog razvoja Crne Gore za period od 2023-2027

Posmatrano sa aspekta ostvarenih prihoda poslovnih subjekata, najveći prihodi su ostvareni u sektorima prerađivačke industrije (38,8%) i trgovine na veliko i malo i popravka motornih vozila (36,7%).

Tabela 1: Broj poslovnih subjekata, zaposlenih i prihoda prema sektoru djelatnosti u 2022. god.

Sektor	Pravna lica	Fizička lica	Poslovni subjekti	Prosječan broj zaposlenih	Ukupni prihodi (u hilj. EUR)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	9	0	9	17	676,4
Prerađivačka industrija	45	5	50	240	12.861,5
Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	2	0	2	3	94,6
Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	2	0	2	70	998,4
Građevinarstvo	16	1	17	16	818,3
Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala	69	21	90	185	12.185,8
Saobraćaj i skladištenje	11	10	21	38	497,5
Usluge smještaja i ishrane	35	10	45	80	1.878,1
Informisanje i komunikacije	3	0	3	8	178,2
Poslovanje nekretninama	3	0	3	69	1.574,5
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	9	6	15	26	141,0
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	5	0	5	23	815,7
Državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje	8	0	8	104	0,0
Obrazovanje	8	0	8	177	46,6
Zdravstvena i socijalna zaštita	7	0	7	112	59,0
Umjetnost, zabava i rekreacija	30	1	31	2	106,1
Ostale uslužne djelatnosti	50	10	60	27	254,8
Nepoznato	1	1	2	1	0,0
Ukupno	313	65	378	1198	33.151,2

Izvor: Poreska uprava Crne Gore

Na osnovu podataka Uprave prihoda i carina Crne Gore, značaj pojedinih sektora u pogledu zapošljavanja i ostvarivanja prihoda na nivou opštine Mojkovac ogleda se u sljedećim djelatnostima:

- Obrada i presvlačenje metala (148 zaposlenih)
- Rezanje i obrada drveta (52 zaposlena)
- Nespecijalizovana trgovina na veliko (35 zaposlenih)

- Trgovina na veliko – građevinski materijal (35 zaposlenih)
- Trgovina na malo (30 zaposlenih)
- Djelatnost restorana (27 zaposlenih)
- Hoteli i sličan smještaj (19 zaposlenih)
- Uzgoj živine (13 zaposlenih)
- Proizvodnja hljeba i svježeg peciva (7 zaposlenih)

Nosilac mašinske industrije u opštini je fabrika „Tara-Aerospace“ koja broji najveći broj zaposlenih. Što se tiče drvoprerađivačke i građevinarstva među značajnijim preduzećima je DOO „Trudbenik“, DOO „2M GROUP“ i DOO „LN Vuković“. Kada je u pitanju trgovina na veliko i malo izdvajaju se preduzeća: DOO „Panorama marketi“, DOO „Dulović“, DOO „Alfa trade“, DOO „Best produkt“ i dr.

Biznis zona: Opština Mojkovac je Odlukom o osnivanju biznis zone „Babića Polje“ iz 2017. godine jasno definisala uslove i kriterijume za davanje u zakup zemljišta u biznis zoni, kao i način korištenja istog. Osnivanje biznis zone „Babića Polje“ za krajni cilj ima stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta za privlačenje investicija na lokalnom nivou kao i uticaj na smanjenje stope nezaposlenosti. Biznis zona „Babića Polje“ je u potpunosti infrastrukturno opremljena, zahvata površinu od 8,5 ha.

2.5. Demografske karakteristike

Preliminarni podaci Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2023. godine, ukazuju na nastavak negativnih demografskih kretanja, čiji se uticaj proteže kroz više decenija. Prema dostupnim podacima Popisa iz 2023. godine, opština Mojkovac ima 6.824 stanovnika, što u poređenju sa prethodnim popisom predstavlja pad od 1.798 stanovnika ili 20,9%. Takođe, u međupopisnom periodu smanjen je broj domaćinstava sa 2.655 na 2.430, odnosno za 8,5%. Projekcije kretanja stanovništva ukazuju na značajan pad broja stanovnika u narednim decenijama.

Tabela 2: Uporedni podaci stanovnika i domaćinstava po popisima

		2003	2011	2023 ^(p)
Broj stanovnika	ukupno	10.066	8.622	6.824
	gradsko	4.120	3.590	2.506
	ostalo	5.946	5.032	4.318
Broj domaćinstava	Ukupno	2.881	2.655	2.430
Polna struktura	muškarci	5.044	4.352	n/a
	žene	5.022	4.270	n/a
Starosna struktura	0 do 14	2.060	1.548	n/a
	15 do 64	6.714	5.867	n/a
	65 i više	1.233	1.205	n/a
	nepoznato	59	2	n/a

Izvor: Monstat

Poslednji raspoloživi podaci o polnoj i starosnoj strukturi stanovništva opštine Mojkovac su iz Popisa 2011. Polna struktura stanovnika na teritoriji opštine Mojkovac je ujednačena (50.48% muškaraca i 49.52% žena). Kada je u pitanju starosna struktura, nema značajnih razlika u odnosu na nivo Crne Gore. Posmatrano po starosnim grupama 17,95% čine stanovnici od 0 do 14 godina, 68,05% stanovnici od 15 do 64, dok 14% čini stanovništvo starije od 65 godina.

Promjene u načinu života stanovništva Sjevernog regiona Crne Gore, pa time i opštine Mojkovac, uticale su na pojavu tendencije starenja stanovništva u dugoročnom periodu. Tu se prevashodno misli na tendenciju opadanja prirodnog priraštaja, urbanizaciju i deagrarizaciju, nezaposlenost, emigraciju, odnosno nedovoljnu razvijenost društvene infrastrukture koja bi trebalo da zadrži postojeće i privuče novo stanovništvo. Ipak, negativno kretanje velikih starosnih grupa u opštini Mojkovac manje je izraženo nego u većini opština Sjevernog regiona Crne Gore. Na osnovu najrasprostranjenijih metoda za utvrđivanje tipologije starosne strukture stanovništva, populacija opštine Mojkovac spada u kategoriju regresivnog, odnosno starog stanovništva.

Tabela 3: Prostorni raspored stanovnika i domaćinstava po naseljima

Naselja	Stanovnici		Domaćinstava	
	Br oj	%	Br oj	%
Bistrica	77	1,13	29	1,19
Bjelojevići	62	0,91	17	0,70
Bojna Njiva	285	4,18	107	4,40
Brskovo	348	5,10	110	4,53
Dobrilovina	45	0,66	16	0,66
Gojakovići	64	0,94	26	1,07
Lepenac	324	4,75	107	4,40
Mojkovac	2.506	36,72	926	38,11
Podbišće	607	8,90	194	7,98
Polja	1.026	15,04	372	15,31
Prošćenje	413	6,05	138	5,68
Stevanovac	142	2,08	54	2,22
Štitarica	187	2,74	65	2,67
Uroševina	619	9,07	221	9,09
Žari	119	1,74	48	1,98
Ukupno	6.824	100,00	2.430	100,00

Izvor: Monstat

Pored dugoročnog trenda smanjenja stanovništva, opština Mojkovac se suočava sa izazovima negativnih demografskih kretanja poslednjih godina. Smanjenje stanovništva, nizak natalitet, visok mortalitet, negativan prirodni priraštaj i negativan migracioni saldo predstavljaju kompleksne probleme koji zahtijevaju pažljivo planiranje i intervencije.

Tržište rada

Prema podacima Monstata, prosječan broj zaposlenih u opštini Mojkovac je 2023. godine je iznosio 1.390, što čini 0,57% ukupnog broja zaposlenih u Crnoj Gori. U posljednjih šest godina primjetnan je rast broja zaposlenih iz godine u godinu na teritoriji opštine Mojkovac, izuzimajući 2020. godinu u kojoj je pod uticajem ekonomske krize izazvane COVID 19 došlo do smanjenja broja zaposlenih. U odnosu na 2018. godinu prosječan broj zaposlenih u opštini Mojkovac je povećan za 226 ili 19,4%. U istom periodu stopa rasta broja zaposlenih na nivou Crne Gore je iznosila 28,6%. Na osnovu dostupnih podataka može se uočiti i povećanje udjela žena u ukupnom broju zaposlenih.

Analiza zarada pokazuje da je prosječna bruto zarada u 2023. godini veća za 134 eura od prosječne bruto zarade iz 2018. godine, odnosno da je neto zarada veća za 115 eur u odnosu na neto zaradu 2018. godine. Rast zarada rezultat je prije svega reforme poreskog sistema. U 2023. godini prosječna bruto zarada u opštini Mojkovac je iznosila 895 eur, odnosno 90,7% prosjeka Crne Gore, dok je neto zarada iznosila 726 eur, odnosno 91,7% prosjeka.

Tabela 4: Struktura zaposlenih i zarade po godinama

	Zaposleni			Zarade	
	Ukupno	Žene	% žena	Bruto	Neto
2018	1164	523	44,9	750	501
2019	1224	553	45,2	774	516
2020	1121	545	48,6	785	527
2021	1217	622	51,1	777	521
2022	1326	647	48,8	813	655
2023	1390			895	726

Izvor: Monstat

Broj nezaposlenih u opštini Mojkovac, zaključno sa 31. decembrom 2023. godine, je iznosio 904, odnosno 2,20% ukupnog broja nezaposlenih u Crnoj Gori. Od ukupnog broja nezaposlenih na teritoriji Mojkovca, najveći broj čine žene odnosno 53,47% (469 žena) dok je 46,52% (408) muškaraca.

Strukturu nezaposlenih lica karakteriše nepovoljna obrazovna i starosna struktura. Najveći broj nezaposlenih prema obrazovnim kategorijama čine osobe sa različitim vrstama srednjeg obrazovanja, ukupno 574 lica, od čega su nešto malo manje od polovine čine žene, odnosno 290. Najveći broj nezaposlenih osoba za nekom vrstom srednje škole nalazi se u starosnoj dobi od 50i više godina, odnosno njih 212 od čega su 104 žene, dok je nešto manji broj starosne dobi od 41-50, odnosno 144 nezaposlena od čega 69 žena.

Upoređujući zvanične podatke o nezaposlenosti prema stepenu stručne spreme i polu iz decembra 2022. i decembra 2023. moguće je uvidjeti blagi pad nezaposlenosti na nivou ukupne nezaposlene populacije u ovom dvanaestomjesečnom periodu.

Tabela 5: Nezaposleni prema stepenu stručne spreme i polu

	31.12.2022.				31.12.2023.			
	ukupno	%	Žene	%	ukupno	%	Žene	%
I	235	24,1	148	28,0	222	24,74	144	29,62
II	21	2,2	14	2,6	20	2,22	14	2,88
III	363	37,2	155	29,3	319	35,56	138	28,39
IV	263	27,0	147	27,8	247	27,53	141	29,01
V	1	0,1	0	0,0	10	1,11	4	0,82
VI	7	0,7	5	0,9	36	4,01	22	4,52
VII	85	8,7	60	11,3	43	4,79	23	4,73
Ukupno	975	100,0	529	100,0	897	100,0	486	100,0

Izvor: ZZZCG

Obrazovanje

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje

Mojkovac ima jednu predškolsku vaspitnu ustanovu JPU „Jevrosima Jevra Rabrenović“ koja je u prethodnom periodu otvorila i 4 interaktivne službe pri školama u 4 ruralna područja što omogućava djeci sa sela da pohađaju predškolsko obrazovanje.

Osnovno obrazovanje

Na teritoriji opštine Mojkovac se nalaze tri devetogodišnje osnovne škole koje obavljaju obrazovnu funkciju. Najveća obrazovna ustanova tog tipa JU OŠ „Aleksa Đilas Bećo“ nalazi se u gradskom jezgru. Druge dvije devetogodišnje osnovne škole se nalaze u ruralnim područjima: JU OŠ „Milovan Rakočević“ u Lepencu i JU OŠ „Radomir Rakočević“ u Prošćenju.

JU OŠ „Aleksa Đilas Bećo“, Mojkovac

U gradskoj školi od I do IX razreda ima 257 dječaka i 249 djevojčica, dok područna odjeljenja bilježe manji broj učenika sa 17 dječaka i 11 djevojčica.

Ukupan broj djece od I do V razreda za školsku 2023/2024. godinu: 256 učenika, dok je ukupan broj djece od VI do IX razreda za školsku 2023/2024. godinu 251 učenik.

U JU OŠ “Aleksa Đilas Bećo” ukupno je zaposleno 73 osobe, od čega je nastavnog kadra 45 osoba i nenastavnog kadra 28 osoba. Zaposleni nastavni kadar čine 21 nastavnik razredne nastave, 1 vaspitač/ica i 23 predmetna nastavnika.

Škola posjeduje sportsku halu površine 719,60m², namijenjenu za košarku, rukomet, mali fudbal i odbojku. Takođe, škola posjeduje otvorene poligone sa tartan podlogom, namijenjenim za mali fudbal i odbojku.

Objekat matične škole je funkcionalan i u skladu je sa školskim potrebama učenika i zaposlenih.

JU OŠ „Radomir Rakočević“ – Prošćenje

U školskoj godini 2023/24., ukupan broj učenika u devetogodišnjoj školi iznosi 32. Razlika između broja učenika od I do V razreda (12 učenika) i VI do IX razreda (20 učenika) naglašava veći broj starijih učenika. Osnovnu školu je pohađalo 18 dječaka i 14 djevojčica.

U JU OŠ „Radomir Rakočević“ je zaposleno 17 osoba, od čega je 13 nastavnog kadra i 4 nenastavnog. Zaposleni nastavni kadar čine 2 nastavnika/ce razredne nastave i 11 predmetnih nastavnika. Područna odeljenja škole u Jakovićima i Stevanovcu su zatvorena zbog nedovoljnog broja djece.

Škola posjeduje sportsku salu ukupne površine 58m² sa osnovnom sportskom opremom koja je u u upotrebnom stanju. Pored sale, škola posjeduje 2 otvorena sportska poligona površine 1.200m² od kojih je jedan sa golovima i košem, a drugi sa odbojkaškom mrežom.

JU OŠ “Milovan Rakočević” – Lepenac

U školskoj 2023/24. godini osnovnu školu su pohađala 22 učenika. Ukupan broj učenika od I do V razreda je iznosio 18, u VI i VII razredu nije bilo učenika, dok je broj djece od VI do IX razreda iznosio 4. Osnovnu školu je pohađao veći broj dječaka (16) u odnosu na broj djevojčica (6).

U JU OŠ “Milovan Rakočević” je zaposleno ukupno 12 osoba, od čega 7 zaposlenih predstavlja nastavni kadar, dok je ostalih 5 nenastavni kadar. Zaposleni nastavni kadar čine 3 profesora razredne nastave i 4 predmetna nastavnika.

Škola posjeduje školsku halu površine 200m² sa dvije svlačionice, hodnikom, spravarnicom i kancelarijom nastavnika ukupne površine 100m². Takođe, škola posjeduje otvoreni poligon površine 600m² sa dva koša i 2 rukometna gola.

Srednješkoljsko obrazovanje

JU SMŠ „Vuksan Đukić“ je jedina ustanova u Mojkovcu koja se bavi srednjoškolskim obrazovanjem i nalazi se u gradskom jezgru. Broj upisanih učenika u srednju školu po godinama je dat u nastavku, gdje se može uočiti drastičan pad broja upisanih učenika u period od 2018. do

2024. godine.

Tabela 5: Broj upisane djece u JU SMŠ „Vuksan Đukić“

	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Broj učenika	343	350	320	270	230	200

Izvor: JU SMŠ „Vuksan Đukić“

JU SMŠ „Vuksan Đukić“ je ustanova koja ima mješovite obrazovne programe. Trenutno aktivni obrazovni smjerovi su: Gimnazija, Ekonomski tehničar, Hotelsko-turistički tehničar, Kuvar, Konobar i Prodavač. U prethodnom periodu ukinut je obrazovni smjer Tehničar kulinarstva – IV stepen. Broj upisanih učenika po obrazovnim smjerovima prema godinama prikazan je u narednoj tabeli.

Tabela 6: Broj upisane djece po obrazovnim programima i godinama u SMŠ

Obrazovni smjer	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Gimnazija	28	24	24	27	15	10
Ekonomski tehničar	14	15	12	/		13
Turistički tehničar	17	19	15	/	/	/
Kuvar	23	0	0	/	/	/
Konobar	12	0	0	/	/	/
Prodavač	/	0	0	/	13	/
Kuvar/konobar	/	23	18	17	/	17
Hotelsko-turistički tehničar	/			18	17	12

Izvor: JU SMŠ „Vuksan Đukić“

U JU SMŠ „Vuksan Đukić“ je zaposleno 40 nastavnika i 7 članova nenastavnog osoblja. Od ukupno 40 zaposlenih predmetnih profesora, 31 profesoru je matična škola JU SMŠ, dok je 9 koji su na dopunu časova iz drugih ustanova. Škola posjeduje sportsku salu površine 1920m², pogodnu za fudbal, košarku, rukomet i ostale sportove. Pored sportske sale, škola raspolaže sa teretanom.

Kultura

JU Centar za kulturu “Nenad Rakočević” je glavni nosilac kulturnih dešavanja na teritoriji opštine Mojkovac. CZK Mojkovac se nalazi u spostvenoj zgradi, potpuno opremljenoj za kulturne sadržaje manjeg i većeg formata. U sklopu Centra funkcionišu: Filmski festival Mojковаčka filmska jesen, Bioskop, Galerija, amatersko i amatersko dječije pozorište, kao i biblioteka.

Tradicionalne manifestacije koje CZK organizuje samostalno i tradicionalno svake godine: Opštinska smotra recitatora, Mojковаčki likovni salon i Mojковаčka filmska jesen - Festival glumca istog govornog područja. U partnerstvu se povremeno organizuje Likovna kolonija, kao i Zlatni ćemer - festival folklora koji se održava svake godine.

Bioskop je digitalizovan, posjeduje DCP projektor za 2D i 3D projekcije. U bioskopu se organizuju 2-3 projekcije nedjeljno i prikazuju se najaktuelniji filmovi različitih žanrova. Prosječan broj posjetilaca po projekciji je 75. Bioskopska sala ima 276 mjesta.

Mojkovački likovni salon prerasta lokalni nivo i postaje Salon umjetnosti sjeverne regije u 2023. godini što ga čini jednim regionalnim likovnim salonom na sjeveru Crne Gore. Dva puta godišnje (novembar – maj) se organizuju likovne radionice za talentovane učenike srednje i osnovne škole. Nakon radionica organizuje se izložba radova učesnika.

Kulturno umjetničko društvo funkcioniše kao nevladina organizacija i kao takva, kroz podršku domaćih i međunarodnih partnera, uspješno radi više od dvadeset godina sa gotovo svim uzrastima. “Zlatni ćemer” – međunarodni festival folklora koji je postao tradicionalan svake godine okuplja brojna kulturno umjetnička društva iz svih krajeva regiona i Evrope.

Književno stvaralaštvo je najviše vezano za pojedince koji svoj umjetnički duh njeguju kroz pisanje moderne poezije i proze. U poslednjih 5 godina primjetan je porast broja autora mlađe generacije.

3. ANALIZA – SWOT

SWOT analiza je strateški alat koji daje ocjenu snaga, slabosti te prilika i prijetnji važnih za razvoj svakog od ključnih društveno-ekonomskih područja LAG inicijative, kao i za LAG inicijativu u cjelini. Snage su područja, resursi i sposobnosti unutar LAG inicijative na koje se može osloniti u procesu razvoja, s najvećim mogućnostima za uspjeh te mu daje prednost naspram drugih područja. Slabosti ukazuju koja područja, resursi i sposobnosti unutar LAG inicijative imaju ograničavajući učinak na razvoj područja. Prilike su resursi, područja i sposobnosti, koje je potencijalno moguće iskoristiti za daljnji razvoj područja. Prijetnje su područja, resursi i sposobnosti na koje LAG inicijativa ne može uticati, ali potencijalno mogu ugroziti razvojni proces. Izradi SWOT analize prethodili su radni sastanci sa zainteresovanim stranama iz javnog, civilnog i privrednog sektora. Tom prilikom iskazali su probleme i potencijale područja LAG inicijative u sektorima poljoprivrede, ekonomije, turizma, zaštite životne sredine i opštih uslova života (obrazovanje, civilno društvo, kultura). Prilikom izrade SWOT analize posebno su istaknute prirodne prednosti područja LAG inicijative, koje se zasnivaju na velikoj biološkoj i pejzažnoj raznolikosti i prostorima zaštićene prirodne baštine, kao i velikom potencijalu za razvoj selektivnih oblika turizma, s posebnim naglaskom na ruralni turizam. S druge strane, faktori koji mogu spriječiti i usporiti razvoj područja LAG inicijative su nedostatak ljudskih kapaciteta, depopulacija i negativna starosna struktura stanovništva, s velikim udjelom stanovništva starijeg od 65 godina. SWOT analizom obuhvaćeni su svi sektori i područja iz analize stanja.

SNAGE (strengths)	SLABOSTI (weaknesses)
• Obilje dostupnih prirodnih resursa: šume, pašnjaci, pitka voda, Tara, planinski predjeli. • Visok kvalitet zemljišta u većem dijelu opštine, pogodan za stočarstvo, vočarstvo, pčelarstvo i organske kulture. • Očuvana priroda, visok nivo biodiverziteta i autohtone vrste (planinske sorte voća, ljekobilja, autohtone rase stoke). • Snažna tradicija u poljoprivredi i proizvodnji zdrave hrane. • Povoljna klima za proizvodnju hrane i razvoj turizma. • Velika potražnja za lokalnim proizvodima na domaćem tržištu (sir, kajmak, meso, med, rakija). • Dobri uslovi za organsku proizvodnju i ekološki sertifikovane proizvode. • Rastući interes lokalnih proizvođača za unapređenje proizvodnje i prerade. • Povećana potražnja za ruralnim i aktivnim turizmom (rafting, planinarenje, seoski turizam). • Mogućnosti za pristup različitim fondovima (IPARD, nacionalni fondovi, EU CLLD). • Visok turistički potencijal rijeke Tare i planina Bjelasica, Sinjajevine i Prošćenskih planina.	• Depopulacija – gubitak stanovnika i starenje ruralnih zajednica. • Nedostatak radne snage u poljoprivredi i uslužnim djelatnostima • Niski i nestabilni prihodi u poljoprivredi, zavisnost od sezonalnosti. • Nedovoljno razvijena lokalna prerada (mali kapaciteti, ograničeni standardi, malo registrovanih objekata). • Većina poljoprivredne proizvodnje je ekstenzivna, sa promjenljivim prinosima. • Mali, usitnjeni i neekonomični posjedi • Visoke cijene inputa za poljoprivredu (stočna hrana, đubrivo, gorivo). • Nedovoljno razvijena infrastruktura u ruralnim krajevima (putevi, kanalizacija, internet). • Slaba tržišna integracija proizvođača i nizak nivo udruživanja. • Nizak nivo znanja iz oblasti modernih tehnologija, marketinga i standardizacije. • Nedostatak brendiranih proizvoda i slaba promocija lokalne hrane. • Slaba digitalna i turistička infrastruktura (signalizacija, staze, smještajni kapaciteti). • Manjak statističkih podataka o proizvodnji na nivou gazdinstava. • Niska iskorišćenost dostupne podrške kroz grantove.

ŠANSE (opportunities)	PRIJETNJE (threats)
• Povećanje korišćenja postojećih prirodnih resursa u poljoprivredi i turizmu. • Stabilizacija i povećanje prinosa kroz modernizaciju gazdinstava i uvođenje savremenih tehnologija. • Intenziviranje saradnje između proizvođača i prerađivača — udruženja, zadruge, kooperative. • Razvoj marketinga i brendiranje lokalnih proizvoda (npr. „Mojkovački proizvodi“) • Razvoj organske proizvodnje i proizvoda sa oznakom kvaliteta (PDO, PGI, GTS) • Kombinovanje poljoprivrede sa turističkim aktivnostima (agroturizam, gastro-turizam). • Povećanje učešća mladih i novih poljoprivrednika kroz start-up programe. • Veća dostupnost finansiranja kroz IPARD III, nacionalne programe i EU fondove za ruralni razvoj. • Razvoj inovacija u poljoprivredi kroz saradnju sa školama, fakultetima i NVO. • Digitalizacija poljoprivrede i turizma (online prodaja, rezervacijski sistemi, aplikacije). • Razvoj zelene ekonomije i obnovljivih izvora energije na gazdinstvima.	• Dalja depopulacija ruralnih područja i napuštanje gazdinstava. • Smanjenje samodovoljnosti hranom i porast uvoza. • Povećanje cijena hrane zbog globalnih poremećaja. • Slaba konkurentnost lokalnih proizvoda na širem tržištu. • Rast cijena inputa (hrana za životinje, energenti, repromaterijal)- • Klimatske promjene — suše, poplave, bolesti, ekstremne vremenske pojave. • Opasnost od bolesti životinja i štetočina u poljoprivredi. • Nepredvidivost tržišta i nestabilne otkupne cijene. • Otkup nije kontinuiran — otežava planiranje proizvodnje. • Nedovoljno ulaganja u infrastrukturu i javne usluge. • Nedovoljna zaštita prirodnih resursa može narušiti turistički potencijal.

4. VIZIJA RAZVOJA

Vizija razvoja LAG-a Mojkovac je stvaranje održivog, konkurentnog i inkluzivnog ruralnog područja koje koristi svoje prirodne resurse, kulturnu baštinu i ljudski potencijal za razvoj poljoprivrede, turizma i preduzetništva, uz jednaku dostupnost usluga i kvalitet života za sve stanovnike.

5. STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI

Ciljevi i prioriteti razvoja LAG-a Mojkovac zasnivaju se na potrebama lokalnog stanovništva, raspoloživim resursima i strateškoj viziji održivog i konkurentnog ruralnog područja. Fokus je na jačanju lokalne ekonomije, stvaranju novih radnih mjesta, podizanju kvaliteta života u ruralnim zajednicama, unapređenju infrastrukture i razvoju turističkih i poljoprivrednih potencijala opštine Mojkovac.

Poseban akcenat stavljen je na mlade, žene, mala gazdinstva i preduzetnike, kao i na podsticanje inovacija, udruživanja i zajedničkog djelovanja. Prioriteti razvoja obuhvataju diverzifikaciju ruralne ekonomije, modernizaciju poljoprivrede, valorizaciju prirodnih i kulturnih resursa, digitalizaciju, ekološku održivost i jačanje društvene kohezije u lokalnim zajednicama.

Osnovni cilj je stvoriti uslove za ravnomjeran, inkluzivan i održiv razvoj Mojkovca, koji će doprinijeti povećanju zapošljivosti, rastu lokalnih prihoda, zadržavanju stanovništva i boljem korišćenju lokalnih potencijala kroz model „odozdo prema gore“ karakterističan za LEADER pristup.

CILJ 1: Jačanje poljoprivrede i lokalnih proizvođača

Ovaj cilj se odnosi na povećanje produktivnosti i konkurentnosti lokalnih gazdinstava, malih biznisa i prerađivača, kroz modernizaciju proizvodnje, unapređenje znanja i diversifikaciju prihoda. Fokus je na stvaranju održivih ekonomskih aktivnosti koje doprinose rastu zapošljavanja i većoj samodovoljnosti ruralnih područja Mojkovca.

Prioriteti:

1.1 Prioritet: Podrška modernizaciji gazdinstava;

Ovaj prioritet ima za cilj povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivrednih gazdinstava u Mojkovcu, kroz uvođenje moderne, odgovarajuće i terenski prilagođene mehanizacije i opreme. S obzirom na pretežno brdoviti i planinski reljef opštine, akcenat je na tehnologijama koje su dizajnirane za rad na nagibima i uslovima karakterističnim za Mojkovac, što ranije nije bilo obuhvaćeno nacionalnim mjerama.

Ključne aktivnosti

- Nabavka mehanizacije namijenjene brdovitim i planinskim terenima (laka traktorska mehanizacija, motokultivatori sa više priključaka, specijalizovani uređaji za košenje, malčiranje i transport na nagibima), kao i autonomne mehanizacije.
- Uvođenje tehnologija za lakši, sigurniji i efikasniji rad na nagibima (gusjeničari, mini transporteri, stabilizatori).
- Digitalizacija gazdinstava — aplikacije za planiranje radova, senzori, GPS i monitoring sistema.
- Obučavanje korisnika za bezbjedan rad, održivu poljoprivredu i primjenu nove opreme.
- Tehnička pomoć u pripremi projektnih prijava za IPARD III i nacionalne mjere za nabavku potrebne mehanizacije.

Indikatori

- Broj gazdinstava koja su nabavila specijalizovanu brdsku mehanizaciju (cilj: 15–25).
- Povećanje efikasnosti i produktivnosti (cilj: min. +15% u proizvodnji, mjerljivo kroz prinos ili vrijeme obrade).
- Broj obuka i učesnika (cilj: 5 obuka / 60+ učesnika).
- Smanjenje fizičkog napora i rizika pri radu na nagibima (kvalitativni pokazatelj – anketa korisnika).

Ciljne grupe

- Poljoprivredna gazdinstva i mladi proizvođači koji žele da modernizuju proizvodnju i olakšaju rad.

1.2 Prioritet: - Razvoj prerade i dodate vrijednosti;

Kroz ovaj prioritet podstiče se osnivanje i modernizacija malih prerađivačkih jedinica za mlijeko, meso, voće, povrće, ljekovito bilje i šumske plodove. Fokus je na stvaranju proizvoda sa većom dodatom vrijednošću, smanjenju rasipanja sirovina i jačanju lokalnog agrobiznisa.

Ključne aktivnosti

- Investicije u mini mljekare, sušare, hladnjače, pogone za preradu voća i mesa.
- Uvođenje standarda bezbjednosti hrane (HACCP, EU standardi).
- Edukacije o tehnologiji prerade, pakovanju, brendiranju i označavanju proizvoda.
- Promocija lokalnih proizvoda kroz sajmove i digitalne platforme.

Indikator

- Broj uspostavljenih ili unaprijeđenih prerađivačkih jedinica (cilj: 5–10).
- Broj novih proizvoda plasiranih na tržište (cilj: 10+).
- Povećanje prihoda korisnika (cilj: min. 20%).
- Broj učesnika edukacija (cilj: 40–60).

Ciljne grupe

- Proizvođači mlijeka, mesa, voća, povrća.
- Pčelari i berači šumskih plodova.
- Porodične prerade i mikro-preduzetnici.
- Žene i mladi preduzetnici u preradi hrane.

1.3 Prioritet - Promocija kratkih lanaca snabdijevanja;

Ovim prioritetom se želi uspostaviti niz održivih kratkih lanaca snabdijevanja koji povezuju proizvođače sa potrošačima, ugostiteljima, trgovinama i turističkim smještajem u Mojkovcu. Time se povećava prodaja lokalne hrane, smanjuje uvoz i jača lokalna ekonomija.

Ključne aktivnosti

- Organizacija brend događaja „Mojkovac – snaga prirode“.
- Kreiranje digitalne platforme za plasman lokalnih proizvoda brenda „Mojkovac – snaga prirode“.
- Podsticanje formiranja malih konoba koje bi imale u ponudi samo proizvode iz Mojkovca.
- Povezivanje proizvođača sa restoranima i turističkim domaćinstvima.
- Radionice o marketingu, plasmanu i standardima kvaliteta.

Indikatori

- Broj učesnika na prodajnim tezgama (cilj: 30+ proizvođača).
- Broj restorana i domaćinstava uključenih u kratke lance (cilj: 20+).
- Povećanje lokalne prodaje za najmanje 10–15%.
- Broj online narudžbina preko platforme (cilj: min. 300 godišnje).

Ciljne grupe

- Poljoprivredni proizvođači.
- Turistička domaćinstva i restorani.
- Trgovine i ugostitelji.
- Kupci i lokalno stanovništvo.

1.4 Prioritet - Razvoj brenda “Mojkovac – snaga prirode”.

Kroz uspostavljanje i razvoj jedinstvenog brenda „**Mojkovac – snaga prirode**“, koji će objediniti lokalne proizvode, usluge i turističku ponudu pod jednim prepoznatljivim identitetom kreiraće se novi proizvod na crnogorskom tržištu. Brend će obuhvatati prirodne resurse, kvalitet lokalne hrane, tradicionalne proizvode i autentične vrijednosti Mojkovca. Projekat podstiče standardizaciju, promociju i profesionalno pozicioniranje lokalnih proizvoda kako bi se povećala njihova vidljivost i konkurentnost na tržištu.

Ključne aktivnosti

- Izrada brend standarda i pravilnika za korišćenje brenda (kriterijumi, kvalitet, sertifikacija, dozvola za korišćenje UNESCO sliv rijeke Tare).
- Dizajn vizuelnog identiteta brenda: logo, boje, etikete, promotivni materijal.
- Razvoj „brend vodiča“ za proizvođače i turističke pružaoce usluga.
- Oznaka kvaliteta za lokalne proizvode pod brendom „Mojkovac – snaga prirode“.

- Izrada zajedničke ambalaže i etiketa za proizvođače koji žele da nastupaju pod brendom.
- Kampanje promocije (digitalni marketing, društvene mreže, video sadržaji).
- Učešće na sajmovima u Crnoj Gori i regionu.

Indikatori

- Broj proizvoda sertifikovanih pod brendom „Mojkovac – snaga prirode“ (cilj: 20–30).
- Broj poljoprivrednih i turističkih poslenika koji aktivno koriste brend (cilj: 15–20).
- Broj promotivnih aktivnosti i kampanja godišnje (cilj: min. 5).
- Povećanje tržišne vidljivosti i prodaje lokalnih proizvoda (cilj: +10–20%).
- Broj dizajniranih i primijenjenih vizuelnih identiteta (cilj: 10+).

Ciljne grupe

- Lokalni proizvođači hrane, pića, rukotvorina i zanatskih proizvoda.
- Mikro i mala preduzeća u preradi hrane.
- Turistička domaćinstva, restorani i smještajni kapaciteti.
- Udruženja poljoprivrednika i zanatlija.
- Mladi i žene zainteresovani za tržišno brendiranje svojih proizvoda.
- Posjetioци i turisti koji traže autentične lokalne proizvode.

CILJ 2: Razvoj održivog turizma

Kroz ovaj cilj želimo valorizovati jedinstvene prirodne resurse Mojkovca, uključujući Taru, Bjelasicu, Sinjajevinu i Prošćenske planine i bogatu tradiciju, kroz razvoj održivog i inovativnog turizma. Prioritet je stvoriti prepoznatljivu turističku ponudu koja spaja avanturističke, kulturne i gastronomske sadržaje i povećava broj posjetilaca tokom cijele godine.

Prioriteti:

2.1 - Razvoj seoskog turističkog smještaja;

Podsticanje razvoja autentičnog seoskog turističkog smještaja koji nudi prirodno, mirno i lokalno iskustvo Mojkovca još jedan je ključni prioritet za uspostavljanje održivog turizma. Na ovaj način se povećavaju prihodi ruralnih porodica i proširuje turistička ponuda opštine kroz brend - „snagom prirode“.

Ključne aktivnosti

- Adaptacija soba, kuća i etno-objekata za smještaj gostiju.
- Uvođenje standarda kvaliteta i higijene za seoski turizam.

- Edukacije o upravljanju smještajem, gostoprimstvu i digitalnoj prodaji.
- Uvezivanje sa proizvođačima lokalne hrane i brendom „Mojkovac – snaga prirode“.
- Kreiranje autentičnih aktivnosti (tradicionalna kuhinja, radionice, farme za posjetioce).

Indikatori

- Broj novih ili unaprijeđenih turističkih domaćinstava (cilj: 10–15).
- Broj noćenja u seoskim domaćinstvima (povećanje za min. 20%).
- Broj učesnika edukacija (cilj: 40+).
- Broj domaćinstava povezanih sa lokalnim proizvođačima (cilj: 15).

Ciljne grupe

- Ruralna domaćinstva i porodice u selima.
- Mladi i žene u turizmu.
- Mikro-preduzetnici u oblasti turističkih usluga.

2.2 Prioritet - Uređenje staza, vidikovaca i sadržaja na Tari;

Ovaj prioritet obuhvata uređenje i označavanje turističke infrastrukture duž rijeke Tare, uključujući staze, vidikovce, panoramske tačke i odmorišta. Cilj je povećati dostupnost i turistički doživljaj jednog od najvećih prirodnih resursa Mojkovca. Povećanjem bezbjednosti i kvaliteta infrastrukture stvara se održiva osnova za razvoj avanturističkog i ekoturizma.

Ključne aktivnosti

- Uređenje i signalizacija pješačkih i biciklističkih staza.
- Izgradnja novih vidikovaca sa sigurnosnim elementima i klupama.
- Uređenje odmorišta i informativnih punktova.
- Očuvanje prirodnih zona uz strogo poštovanje zaštite životne sredine.
- Digitalno mapiranje staza i povezivanje u turističke rute.

Indikatori

- Broj uređenih staza (cilj: 5–8).
- Broj novih vidikovaca (cilj: 3–5).
- Broj informativnih tabli i signalizacije (cilj: 20+).
- Povećanje broja posjetilaca na lokalitetima (cilj: +20%).

Ciljne grupe

- Turisti i izletnici.
- Rafting operateri, vodiči, sportski klubovi.
- Mladi i porodice.
- Lokalna domaćinstva uključena u turizam.

2.3 Prioritet - Tematske rute: gastro, kulturne i prirodne;

Prioritet podrazumijeva razvoj koherentnih tematskih ruta koje objedinjuju prirodne atrakcije, kulturno nasljeđe i gastronomiju Mojkovca. Rute omogućavaju turistima da dožive Mojkovac kao cjelinu, kroz autentične sadržaje i kontakt sa lokalnim proizvođačima.

Ključne aktivnosti

- Izrada i označavanje gastro rute (med, sir, domaći proizvodi).
- Kreiranje kulturne rute (manastiri, etno lokaliteti, tradicionalna arhitektura).
- Razvoj prirodnih ruta (Tara, planine, sela).
- Uvezivanje proizvođača, turističkih domaćinstava i kulturnih institucija.
- Digitalne mape ruta i promotivni sadržaji.

Indikatori

- Broj kreiranih ruta (cilj: 3 glavne, 5 dopunskih).
- Broj uključenih domaćinstava i proizvođača (cilj: 20+).
- Broj posjetilaca ruta (cilj: 2.000+ godišnje).
- Broj promotivnih materijala i digitalnih prikaza (cilj: 10+ materijala).

Ciljne grupe

- Turisti (avanturisti, gastro-turisti, porodice).
- Lokalni proizvođači i ugostitelji.
- Kulturne institucije i NVO.
- Turističke agencije.

2.4 Prioritet - Unapređenje turističke signalizacije i digitalne promocije.

Projekat modernizuje turističku prezentaciju Mojkovca kroz unapređenu signalizaciju, digitalne kanale i savremene marketinške pristupe. Cilj je učiniti Mojkovac vidljivijim na nacionalnom i međunarodnom nivou, posebno u segmentu održivog i avanturističkog turizma.

Ključne aktivnosti

- Postavljanje savremene turističke signalizacije na ključnim tačkama.
- Izrada nove turističke web platforme i mobilne aplikacije brenda.
- Digitalna kampanja (video, dron snimci, fotografije, društvene mreže).
- Unapređenje saradnje sa turističkim agencijama i influencerima.
- Kreiranje kalendara turističkih događaja.

Indikatori

- Broj postavljenih signalizacionih elemenata (cilj: 40+).
- Broj korisnika digitalne platforme (cilj: 5.000+ godišnje).
- Rast online vidljivosti (cilj: +30% interakcija).
- Broj realizovanih marketinških kampanja (cilj: 4 godišnje).

Ciljne grupe

- Turisti i posjetioči.
- Operateri i turističke agencije.
- Lokalna domaćinstva u turizmu.
- Opština i turistička organizacija.

CILJ 3: Unapređenje kvaliteta života u ruralnim područjima

Ovaj cilj obuhvata poboljšanje infrastrukture, digitalne povezanosti i društvenih usluga i ambijenta kako bi se obezbijedili bolji uslovi života i povećala atraktivnost seoskih područja za stanovnike ruralnog područja opštine Mojkovac. Fokus je na stvaranju inkluzivnih, povezanih i vitalnih zajednica koje nude jednake prilike za sve generacije a naročito za mlade.

Prioriteti:

3.1 Prioritet - Poboljšanje lokalne infrastrukture (putevi, vodovod, rasvjeta);

Infrastruktura sela Mojkovca – kvalitet života u snazi prirode, odnosi na unapređenje osnovne infrastrukture u ruralnim naseljima Mojkovca kako bi se poboljšala mobilnost, dostupnost i sigurnost stanovništva. Ulaganja u puteve, vodovode i javnu rasvjetu direktno utiču na smanjenje depopulacije i povećanje atraktivnosti sela za život i rad.

Ključne aktivnosti

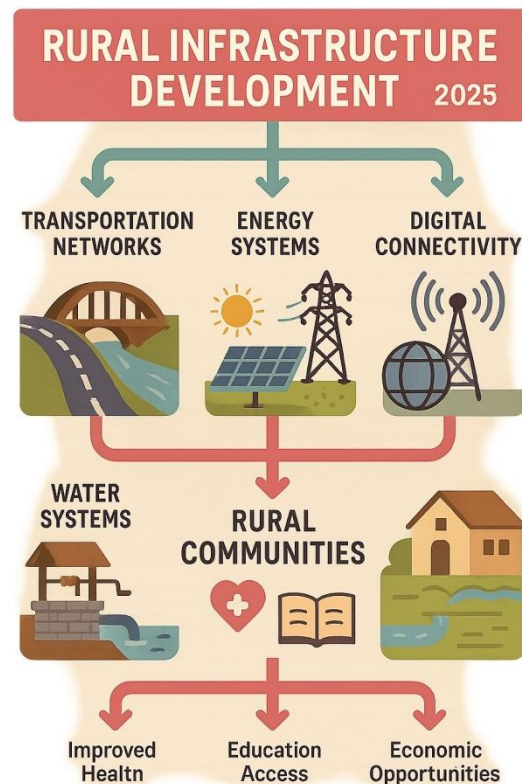
- Rekonstrukcija i sanacija lokalnih putnih pravaca.
- Ugradnja i modernizacija javne LED rasvjete.
- Unapređenje vodovodnih i kanalizacionih sistema.
- Uređenje pristupnih puteva do gazdinstava i turističkih tačaka.
- Instaliranje solarne rasvjete u seoskim područjima (zelena tranzicija).

Indikatori

- Dužina obnovljenih puteva (cilj: 10–20 km).
- Broj sela sa poboljšanom rasvjetom (cilj: 6–10).
- Broj vodovodnih sistema unaprijeđenih ili saniranih (cilj: 3–5).
- Smanjenje broja pritužbi na komunalnu infrastrukturu.

Ciljne grupe

- Ruralno stanovništvo.
- Poljoprivrednici i turistički operateri.
- Mlade porodice.

3.2 Prioritet - Podrška kulturnim i društvenim sadržajima;

Razvoj kulturno-društvenih sadržaja koji unapređuju društveni život u selima, kroz obnovu domova kulture, organizaciju manifestacija i podršku lokalnim inicijativama očuvanje se tradicija Mojkovca i podići kvalitet života stanovnika ruralnih zajednica.

Ključne aktivnosti

- Obnova mjesnih domova i sala za društvene aktivnosti.
- Organizovanje kulturnih i tradicionalnih manifestacija sa naglaskom na lokalni folklor.
- Radionice za djecu, mlade i žene sa ciljem obezbjeđivanja generacijskog transfera znanja i vještina.
- Kreiranje godišnjeg kalendara seoskih događaja.
- Uključivanje kulturno-istorijskog nasljeđa u brend „Mojkovac – snaga prirode“.

Indikatori

- Broj obnovljenih objekata za društvene i kulturne događaje (cilj: 3–5).
- Broj realizovanih manifestacija godišnje (cilj: min. 10).
- Broj učesnika kulturnih programa (cilj: 500+ godišnje).
- Uključenost društvenih grupa (mladi, žene, stariji).

Ciljne grupe

- Djeca, mladi i porodice.
- Udruženja žena.
- Lokalne NVO i kulturni akteri.

3.3 Prioritet - Podrška mladima i ženskom preduzetništvu;

Ovaj prioritet ima za cilj zadržavanje mladih u ruralnim područjima kroz ekonomske podsticaje, podršku pokretanju biznisa i stabilizaciju prihoda. Ključna mjera je uvođenje programa za mlade bračne parove koji stupaju u poljoprivredu, gdje država ili opština pokriva minimalnu zaradu tokom početnog perioda razvoja gazdinstva (1–2 godine). Ovo podstiče formiranje mladih poljoprivrednih porodica i smanjuje depopulaciju.

Ključne aktivnosti

- Subvencije mladim bračnim parovima za održavanje seoskih imanja u visini minimalne zarade na mjesečnom nivou.
- Besplatne obuke za samozapošljavanje i izradu biznis planova.
- Grantovi za pokretanje ruralnih mikro-biznisa (turizam, prerada, rukotvorine).
- Mentorska podrška za mlade žene preduzetnice.

Indikatori

- Broj mladih bračnih parova koji koriste mjeru (cilj: 10–15).
- Broj novih preduzetničkih inicijativa mladih (cilj: 15–20).
- Broj edukacija i učesnika (cilj: 80+).
- Broj mladih koji ostaju u ruralnim područjima (pozitivan trend).

Ciljne grupe

- Mladi bračni parovi.
- Mladi poljoprivrednici.
- Žene preduzetnice.
- Mladi povratnici iz inostranstva.

3.4 Prioritet - Jačanje usluga zajednice (škole, ambulante).

Projekat jača javne usluge u ruralnim naseljima, uključujući škole, ambulante, mobilne servise i savjetodavne usluge za poljoprivrednike. Posebno važna inovacija je uvođenje „mobilnog

agroinženjera Mojkovca“ koji obilazi proizvođače bobičastog voća, pruža stručne savjete, prati stanje zasada i radi na unapređenju proizvodnje.

Ključne aktivnosti

- Adaptacija i opremanje seoskih škola i ambulanti.
- Uvođenje mobilnih zdravstvenih, administrativnih i geronto servisa.
- Angažovanje „agroinženjera na terenu“ za savjetovanje proizvođača.
- Posebna linija podrške za proizvođače bobičastog voća (stručna i tehnička).
- Podrška majkama na selu kroz organizovanje zajedničkog dnevnog boravka za djecu u prirodi

Indikatori

- Broj objekata javnih usluga unaprijeđenih (cilj: 3–5).
- Broj proizvođača koje agroinženjer obilazi (cilj: 50+).
- Poboljšanje prinosa i kvaliteta bobičastog voća (min. +10–15%).
- Broj realizovanih terenskih posjeta (cilj: 200+ godišnje).
- Broj majki na selu uključenih u inicijativu (cilj: 10).

Ciljne grupe

- Djeca i roditelji u ruralnim školama.
- Stanovnici sela korisnici zdravstvenih usluga.
- Poljoprivrednici — posebno proizvođači bobičastog voća.
- Starije stanovništvo.
- Majke na selu.

CILJ 4: Zelena tranzicija i zaštita životne sredine

Cilj je doprinijeti očuvanju prirodnih resursa, smanjenju ekoloških rizika i podsticanju korišćenja obnovljivih izvora energije u lokalnim gazdinstvima i biznisima. Prioritet je jačanje ekološke svijesti i unapređenje praksi koje podržavaju klimatsku otpornost i dugoročni održivi razvoj Mojkovca.

Prioriteti:

4.1 Prioritet – Uvođenje obnovljivih izvora energije na gazdinstvima;

Kroz ovaj prioritet želimo povećati energetska samoodrživost poljoprivrednih gazdinstava i ruralnih domaćinstava kroz korišćenje obnovljivih izvora energije. Instaliranjem solarnih sistema

i energetski efikasne opreme smanjuju se troškovi, povećava konkurentnost i doprinosi očuvanju prirodnog identiteta Mojkovca — „snaga prirode“.

Ključne aktivnosti

- Nabavka i instalacija solarnih panela na gazdinstvima.
- Ugradnja energetski efikasnih pumpi, rasvjete i opreme.
- Program subvencija za OIE u turizmu i preradi hrane.
- Edukacije za racionalnu upotrebu energije i uštedu.
- Savjetodavna podrška za izbor najoptimalnijih OIE sistema.

Indikatori

- Broj gazdinstava sa OIE instalacijama (cilj: 20–30).
- Smanjenje troškova energije (min. –20% po korisniku).
- Broj edukacija i učesnika (cilj: 60+).
- Količina proizvedene solarne energije (mWh/ god).

Ciljne grupe

- Poljoprivrednici.
- Seoska turistička domaćinstva.
- Mikropreduzeća u preradi hrane.

4.2 Prioritet - Upravljanje otpadom u ruralnim naseljima;

Unapređuje sistem upravljanja otpadom u seoskim naseljima, povećanjem pokrivenosti uslugama odvoza, uvođenjem selektivnog prikupljanja otpada i edukacijama o smanjenju otpada. Fokus je na prevenciji zagađenja rijeke Tare, šuma i planinskih područja.

Ključne aktivnosti

- Nabavka i postavljanje kontejnera za selektivno prikupljanje otpada.
- Organizovanje mobilnih punktova za kabasti i zeleni otpad.
- Kampanje za čistoću sela i edukacije za stanovništvo.
- Saradnja sa školama – program „Mladi ekolozi Mojkovca“.
- Redovne akcije čišćenja obala, staza i vidikovaca.

Indikatori

- Broj sela u kojima je uvedeno selektivno prikupljanje otpada (cilj: 10+).
- Količina sakupljenog reciklabilnog otpada (rast min. 15%).
- Broj edukacija i učesnika (cilj: 500+).
- Broj organizovanih akcija čišćenja (cilj: 12 godišnje).

Ciljne grupe

- Sva ruralna domaćinstva.
- Škole i mladi.
- Turistički operateri.
- Lokalne NVO.

4.3 Prioritet - Edukacije o klimatskim rizicima;

„Klimatski otporan Mojkovac – znanje za budućnost“ - ima za cilj jačanje kapaciteta stanovništva, poljoprivrednika i lokalnih institucija za prepoznavanje i upravljanje klimatskim rizicima, poput suša, poplava, mrazeva i erozije tla. Pristup se zasniva na edukacijama, prevenciji i promociji dobrih praksi za prilagođavanje klimatskim promjenama.

Ključne aktivnosti

- Organizovanje treninga o klimatskim rizicima i adaptaciji.
- Izrada praktičnih vodiča za poljoprivrednike.
- Postavljanje malih meteo-stanica i sistema upozorenja.
- Edukacije o protivgradnoj zaštiti i prevenciji erozije.
- Konsultantska podrška za osiguranje usjeva i stoke.

Indikatori

- Broj edukovanih korisnika (cilj: 200+).
- Broj instaliranih meteo-stanica (cilj: 5–7).
- Broj izrađenih vodiča i distribuiranih materijala (cilj: 300+).
- Učešće poljoprivrednika u preventivnim mjerama (rast +20%).

Ciljne grupe

- Poljoprivrednici.
- Ruralne zajednice.
- Škole i mladi.
- Lokalne institucije.

4.4 Prioritet - Očuvanje rijeke Tare i šumskih ekosistema.

„Tara i šume Mojkovca – snaga prirode za generacije“ - se fokusira na zaštitu i revitalizaciju ključnih ekosistema Mojkovca — rijeke Tare, planinskih šuma i biodiverziteta. Uključuje aktivnosti čišćenja, prevencije zagađenja, kontrolu devastacije i razvoj ekološke svijesti u lokalnim zajednicama.

Ključne aktivnosti

- Redovno čišćenje obala Tare i kontrola divljih deponija.
- Sadnja autohtonih vrsta drveća i sanacija degradiranih šumskih površina.
- Monitoring biodiverziteta i očuvanje staništa rijetkih vrsta.
- Postavljanje edukativnih tabli u zaštićenim zonama.
- Jačanje saradnje sa NP „Durmitor“ i “Biogradska gora”.

Indikatori

- Broj očišćenih lokacija uz Taru (cilj: 20+ godišnje).
- Broj posadenih sadnica (cilj: 5.000+ godišnje).
- Broj edukativnih kampanja i učesnika (cilj: 1.000+).
- Broj aktivnosti monitoringa ekosistema (10+ godišnje).

Ciljne grupe

- Stanovnici i posjetioči.
- Šumari i poljoprivrednici.
- Rafting operateri i turističke agencije.
- Škole i mladi.

CILJ 5: Jačanje lokalne zajednice, partnerstava i kapaciteta za upravljanje razvojem (LEADER pristup)

Ovaj cilj promoviše saradnju svih lokalnih aktera, uključujući poljoprivrednike, NVO, biznise i institucije, radi stvaranja snažne i funkcionalne LAG mreže. Fokus je na povećanju učešća zajednice u donošenju odluka, jačanju kapaciteta LAG inicijative i efikasnoj primjeni CLLD/LEADER principa.

Prioriteti:

5.1 Prioritet – Jačanje kapaciteta LAG inicijative za planiranje, koordinaciju i sprovođenje razvoja;

Projekat ima za cilj profesionalizaciju rada LAG inicijative kroz izgradnju ljudskih kapaciteta, razvoj mehanizama upravljanja, praćenja i evaluacije, kao i administrativno-tehničko jačanje. Cilj je da LAG inicijativa postane efikasan centar koordinacije ruralnog razvoja i glavni nosilac LEADER pristupa u Mojkovcu.

Ključne aktivnosti

- Obuke za upravljanje projektima, finansijama i javnim pozivima.
- Izrada operativnih procedura (nabavke, evaluacije, donošenja odluka).
- Nabavka tehničke opreme (računari, softveri, digitalne platforme).
- Formiranje tima za praćenje i evaluaciju strategije.
- Uključivanje LAG inicijative u nacionalne i međunarodne LEADER mreže.

Indikatori

- Broj obučениh članova LAG inicijative (cilj: 10–15).
- Broj izrađenih procedura (cilj: 8+).
- Broj uspješno sprovedenih projekata i poziva (cilj: min. 3 po godini).
- Administrativna ocjena LAG-a od strane nadležnih organa.

Ciljne grupe

- Predstavnici opštine i institucija.
- Članovi LAG inicijative.

5.2 Prioritet– Podsticanje učešća lokalne zajednice i uključivanja stanovništva u procese donošenja odluka;

Ovaj prioritet promoviše direktno uključivanje stanovnika ruralnih zajednica u kreiranje, planiranje i sprovođenje razvoja. Fokus je na participaciji svih društvenih grupa, uključujući žene, mlade, ranjive i ekonomski manje aktivne grupe. Cilj je da razvojne odluke za Mojkovac potiču iz zajednice.

Ključne aktivnosti

- Organizovanje foruma, javnih rasprava i tematskih radionica.
- Uspostavljanje „Savjetodavnih tačaka LAG inicijative“ u seoskim centrima.
- Izrada participativnih analiza potreba po mjesnim zajednicama.
- Uključivanje ranjivih grupa kroz namjenske konsultacije.
- Digitalni alati za uključivanje stanovnika (ankete, prijedlozi projekata).

Indikatori

- Broj rasprava i foruma (cilj: 15+ godišnje).
- Broj učesnika (cilj: 600+).
- Broj pristiglih projektnih ideja iz zajednice (cilj: 50+).
- Učešće ranjivih grupa (cilj: 30% ukupnih učesnika).

Ciljne grupe

- Stanovnici svih ruralnih sela.
- Mladi, žene i starije osobe.
- Udruženja i neformalna grupa građana.

5.3 Prioritet – Unapređenje saradnje između lokalnih institucija, biznisa, poljoprivrednika i NVO;

Kroz ovaj prioritet se jača međusektorska saradnju lokalnih institucija, biznisa, poljoprivrednika, NVO i turističkog sektora. Fokus je stvaranje funkcionalne razvojne mreže Mojkovca u kojoj svaki akter ima jasno definisanu ulogu. Cilj je ubrzati realizaciju projekata i kreirati partnerstva koja donose zajedničke koristi.

Ključne aktivnosti

- Organizovanje godišnjeg „Foruma partnera Mojkovca“.
- Umrežavanje biznisa i udruženja.
- Preporuke i modeli zajedničkih projekata.
- Kreiranje baze podataka svih potencijalnih partnera.
- Povezivanje sa istraživačkim institucijama i stručnjacima.

Indikatori

- Broj formiranih partnerstava (cilj: 15+).
- Broj zajedničkih projekata (cilj: 10+).
- Broj institucija i NVO uključenih u mrežu (cilj: 40+).
- Zadovoljstvo partnera kvalitetom saradnje.

Ciljne grupe

- Opština i institucije.
- Poljoprivrednici, zadruge, biznisi.
- NVO i turističke organizacije.

5.4 Prioritet – Razvoj međuteritorijalne i transnacionalne saradnje LAG inicijative;

Ovaj prioritet se fokusira na jačanje regionalne, nacionalne i međunarodne saradnje LAG inicijative kroz zajedničke projekte, razmjenu znanja i prenosa dobrih praksi iz drugih LEADER područja. Poseban akcenat je na saradnji sa zemljama EU u oblastima poljoprivrede, turizma i zaštite prirode.

Ključne aktivnosti

- Učešće na LEADER forumima i konferencijama u EU.
- Razvoj međuteritorijalnih i transnacionalnih projekata.
- Razmjena iskustava (study visits) i obuke u partnerskim LAG-ovima.
- Promocija Mojkovca u evropskim mrežama kao destinacije „snaga prirode“.
- Prevođenje i distribucija materijala za međunarodne partnere.

Indikatori

- Broj međunarodnih partnera (cilj: 8+).
- Broj realizovanih studijskih posjeta (cilj: 4–6).
- Broj zajedničkih projekata (cilj: 5–8).
- Učešće LAG-a u evropskim platformama.

Ciljne grupe

- Članovi LAG inicijative.
- Lokalni proizvođači i turistički operateri.
- Opština i kulturne institucije.

5.5 Prioritet– Jačanje komunikacije, vidljivosti i promocije LAG inicijative.

Ovaj prioritet će doprinijeti unapređenju komunikacijskih kanala LAG inicijative vidljivost aktivnosti i promociju brenda „Mojkovac – snaga prirode“. Transparentna komunikacija podiže povjerenje zajednice i motiviše stanovnike da aktivno učestvuju u razvoju.

Ključne aktivnosti

- Izrada vizuelnog identiteta i komunikacionog paketa LAG inicijative.
- Razvoj modernog sajta i društvenih mreža.
- Kampanje o javnim pozivima i rezultatima strategije.
- Video materijali, brošure i promotivni sadržaji.
- Godišnji izvještaj o radu i prezentacija rezultata javnosti.

Indikatori

- Broj medijskih objava i promocija (cilj: 100+ godišnje).
- Posjećenost sajta i angažman na mrežama (rast +30%).
- Broj izrađenih promotivnih materijala (cilj: 20+).
- Zadovoljstvo zajednice transparentnošću rada LAG-a.

Ciljne grupe

- Stanovnici ruralnih naselja.
- Poljoprivrednici i turistički operateri.
- Partneri, investitori, institucije.

6. IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE

Karakteristike partnerstva LAG inicijative

LAG inicijativa Mojkovac zasniva se na principu partnerstva između javnog, privatnog i civilnog sektora, u skladu sa LEADER pristupom Evropske unije. Partnerstvo okuplja predstavnike lokalne samouprave, poljoprivrednih proizvođača, preduzetnika, turističkog sektora, obrazovnih institucija, nevladinih organizacija i predstavnike lokalne zajednice.

U cilju obezbjeđivanja ravnoteže između sektora, struktura članstva LAG-a osigurava da nijedan sektor nema dominantan uticaj u procesu donošenja odluka. Najmanje 50% članova upravljačkog tijela dolazi iz privatnog i civilnog sektora.

Posebna pažnja posvećena je uključivanju mladih i žena u rad LAG-a, kao i predstavnika ranjivih društvenih grupa.

Upravljačka struktura LAG-a sastoji se od:

- Skupštine LAG-a
- Upravnog odbora
- Predsjednika LAG-a
- Stručnog tima za implementaciju strategije

Primjena pristupa „odozdo–naviše“

Izrada Lokalne razvojne strategije zasnivala se na participativnom pristupu koji podrazumijeva aktivno uključivanje lokalne zajednice u proces planiranja razvoja.

Tokom izrade strategije organizovani su sastanci i diskusije sa predstavnicima različitih sektora i društvenih grupa.

Proces uključivanja zainteresovanih strana obuhvatio je:

- tematske sastanke sa poljoprivrednicima, turističkim radnicima i preduzetnicima;
- konsultacije sa predstavnicima lokalne uprave i javnih institucija;
- individualne intervju sa predstavnicima civilnog sektora;
- prikupljanje predloga i razvojnih ideja od građana.

Ovaj proces omogućio je identifikovanje ključnih razvojnih potreba, prioriteta i potencijala opštine Mojkovac.

Aktivno uključivanje mladih

Strategija prepoznaje mlade (do 40 godina) kao ključni razvojni potencijal ruralnog područja. U cilju njihovog većeg uključivanja planirane su posebne mjere podrške:

- podsticanje mladih da pokreću sopstvene poljoprivredne i turističke biznise
- organizovanje edukacija i radionica za razvoj preduzetničkih vještina
- podrška start-up inicijativama mladih u ruralnim područjima
- uključivanje mladih u procese planiranja i donošenja odluka unutar LAG-a

Planirano je da najmanje **20% članova upravljačkih struktura LAG-a budu mladi do 40 godina.**

Aktivno uključivanje žena

Strategija posebno naglašava značaj uloge žena u razvoju ruralnih zajednica. U tom smislu predviđene su aktivnosti koje imaju za cilj:

- jačanje ženskog preduzetništva u poljoprivredi, turizmu i preradi hrane
- organizovanje edukacija i treninga za žene u ruralnim područjima
- podsticanje udruživanja žena kroz zadruge i udruženja proizvođača
- podršku projektima koji doprinose ekonomskom osnaživanju žena

U upravljačkim tijelima LAG-a obezbijediće se **najmanje 30% zastupljenosti žena.**

Uključivanje socijalno i ekonomski ugroženih grupa

Strategija promoviše inkluzivni razvoj koji podrazumijeva uključivanje socijalno i ekonomski ugroženih grupa u razvojne procese.

U tom smislu planirano je:

- uključivanje nezaposlenih lica u programe obuke i podrške za samozapošljavanje
- podrška malim porodičnim gazdinstvima u ruralnim područjima
- podrška projektima koji doprinose zapošljavanju ranjivih grupa
- saradnja sa organizacijama civilnog društva koje rade sa socijalno ugroženim kategorijama stanovništva.

Akcioni i finansijski plan strategije

Akcioni plan predstavlja detaljan operativni instrument za sprovođenje strategije, koji obuhvata:

- listu svih predloženih aktivnosti organizovanih po ciljevima i prioritetima,
- početne i završne rokove,
- ključne partnere i nosioce aktivnosti,
- očekivane indikatore rezultata.

Plan se ažurira na godišnjem nivou i predstavlja osnov za transparentno sprovođenje svih aktivnosti LAG-a, uključujući animaciju lokalne zajednice, planiranje budžeta i pripremu projekata.

U Prilogu 1 se nalazi Akcioni i finansijski plan za 2026. godinu.

Sposobnost upravljanja javnim sredstvima

LAG inicijativa opštine Mojkovac posjeduje administrativne i tehničke kapacitete za upravljanje javnim i međunarodnim sredstvima, uključujući jasne procedure planiranja, praćenja, evaluacije i izvještavanja. Upravljanje sredstvima se vrši u skladu sa pravilima IPARD-a, nacionalnim zakonodavstvom i evropskim dobrim praksama, uz punu transparentnost i odgovornost prema zajednici. Posebna pažnja posvećena je kontroli troškova, sprečavanju nepravilnosti i osiguranju efikasne finansijske discipline.

Uticaj implementacije na životnu sredinu

Strategija promoviše održive, ekološki odgovorne aktivnosti koje doprinose očuvanju prirodnih resursa opštine Mojkovac. Realizacija projekata podstiče obnovljive izvore energije, smanjenje otpada, zaštitu rijeke Tare i šumskih ekosistema te povećanje otpornosti ruralnih područja na klimatske promjene. Svi projekti koji se finansiraju kroz LAG inicijativu podliježu procjeni potencijalnog uticaja na životnu sredinu u skladu sa važećim ekološkim standardima.

Izvori finansiranja i održivost strategije

Strategija se finansira kombinacijom nacionalnih, lokalnih i međunarodnih izvora:

- IPARD III program,
- Nacionalni fondovi za poljoprivredu i ruralni razvoj,
- Budžet opštine Mojkovac,

- Donatorski i međunarodni programi (npr. UNDP, GIZ, EU projekti),
- Privatne investicije i projekti javno–privatnog partnerstva.

Dugoročna održivost osigurava se kroz jačanje lokalne ekonomije, razvoj partnerstava, povećanje konkurentnosti poljoprivrede i turizma i podizanje administrativnih kapaciteta LAG inicijative.

Procijenjeni broj projekata i potrebna sredstva

Prema planiranim ciljevima i prioritetima, procjenjuje se da će LAG inicijativa opštine Mojkovac u periodu trajanja strategije (2026–2030) podržati oko:

- **35–50 malih lokalnih projekata,**
- **5–8 većih razvojnih inicijativa** u partnerstvu sa opštinom i institucijama,
- ukupna vrijednost finansiranja procjenjuje se na oko **1,5 do 2,5 miliona eura** (u zavisnosti od dostupnih fondova).

Ovaj okvir je indikativan i može se mijenjati u skladu sa dinamikom javnih poziva i finansijskih alokacija.

Proces selekcije projekata i donošenja odluka

Proces selekcije projekata zasnivaće se na transparentnim i unaprijed definisanim kriterijumima koji će biti javno dostupni svim zainteresovanim aplikantima.

Postupak odabira projekata obuhvata sljedeće korake:

1. Objavljivanje javnog poziva za podnošenje projektnih prijava
2. Administrativna provjera prijava
3. Tehnička evaluacija projekata na osnovu definisanih kriterijuma
4. Rangiranje projekata
5. Donošenje odluke o finansiranju od strane Upravnog odbora LAG-a

U procesu donošenja odluka primjenjivaće se pravila sprečavanja sukoba interesa, a članovi koji su direktno povezani sa projektom neće učestvovati u odlučivanju.

Praćenje, kriterijumi i indikatori uspjeha

Praćenje implementacije strategije sprovodiće se kontinuirano kroz sistem monitoringa koji uključuje prikupljanje podataka o realizovanim projektima, postignutim rezultatima i uticaju na lokalni razvoj.

Monitoring obuhvata:

- praćenje realizacije projekata

- praćenje finansijske realizacije
- praćenje indikatora definisanih strategijom
- godišnje izvještavanje o napretku

Evaluacija strategije vršice se periodično, sa ciljem procjene efikasnosti sprovedenih mjera i identifikovanja mogućnosti za unapređenje.

Rezultati monitoringa i evaluacije biće javno dostupni i koristiće se za unapređenje budućih aktivnosti LAG-a.

7. USKLADENOST STRATEGIJE SA RELEVANTNIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Strategija lokalnog razvoja LAG inicijative opštine Mojkovac u potpunosti je usklađena sa ključnim nacionalnim i lokalnim strateškim dokumentima koji definišu prioritete razvoja poljoprivrede, ruralnih područja i lokalnih zajednica. U skladu je sa Strategijom poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore 2023–2028, kojom su definisani prioriteti modernizacije gazdinstava, unapređenja konkurentnosti, zaštite životne sredine i jačanja socio-ekonomskih uslova u ruralnim područjima.

Dokument je u potpunosti usklađen i sa IPARD III programom, čiji prioriteti uključuju modernizaciju proizvodnje, razvoj prerade, podsticanje inovacija, unapređenje infrastrukture, održivog turizma i stvaranje tržišnih kanala za lokalne proizvode. Mjere definisane u ovoj strategiji direktno doprinose ostvarivanju ciljeva iz IPARD-a, kao što su povećanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora, diversifikacija aktivnosti u ruralnim područjima i podrška LEADER pristupu.

Strategija je takođe u saglasnosti sa Strateškim planom razvoja opštine Mojkovac 2024–2029, posebno u oblastima ruralne infrastrukture, razvoja turističkih sadržaja, unapređenja usluga zajednice, zaštite životne sredine i podsticanja preduzetništva, gdje kroz **Strateški cilj 3: Privredni razvoj sektora sa potencijalom rasta**, definisan je **Prioritet 3.2: Unapređenje uslova za poljoprivrednu proizvodnju i jačanju konkurentnosti**.

Na ovaj način, strategija predstavlja integralni dio šireg planskog sistema Crne Gore i opštine Mojkovac, čime se osigurava međusobna komplementarnost, koordinacija i doprinos ostvarivanju nacionalnih i lokalnih razvojnih ciljeva.

Horizontalna usklađenost sa EU politikama i strateškim okvirima

Strategija lokalnog razvoja LAG inicijative opštine Mojkovac usklađena je sa ključnim horizontalnim politikama Evropske unije, čime se obezbjeđuje strateška kompatibilnost, usklađenost sa evropskim standardima i mogućnost povlačenja sredstava iz fondova EU.

Posebna pažnja posvećena je oblastima koje su definisane kao prioriteti u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP), Evropskom zelenom planu, Agendom za održivi razvoj i LEADER principima.

Usklađenost sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU (ZPP)

ZPP stavlja fokus na modernizaciju poljoprivrede, podizanje konkurentnosti, jačanje lanaca vrijednosti i održivo upravljanje prirodnim resursima. Lokalna razvojna strategija direktno doprinosi ovim ciljevima kroz mjere koje podstiču modernizaciju gazdinstava, digitalizaciju, unapređenje prerade i promociju kratkih lanaca snabdijevanja. Poseban akcenat stavljen je na socio-ekonomski razvoj ruralnih područja, jačanje uloge žena i mladih u poljoprivredi i stvaranje tržišno konkurentnih proizvoda, što je u potpunosti u skladu sa novim prioritetima ZPP-a 2023–2027.

Usklađenost sa Evropskim zelenim planom (Green Deal)

Evropski zeleni plan postavlja ambiciozne ciljeve u pogledu smanjenja emisija, povećanja energetske efikasnosti i unapređenja cirkularne ekonomije. Strategija LRS prepoznaje ove obaveze kroz mjere koje podstiču obnovljive izvore energije, energetske efikasnosti gazdinstava, održivo upravljanje otpadom i edukacije o klimatskim promjenama. Poseban fokus stavljen je na zaštitu rijeke Tare, šuma i biodiverziteta, čime strategija doprinosi ciljevima EU u oblasti očuvanja prirodnih ekosistema.

Usklađenost sa LEADER pristupom

LRS je temeljno zasnovana na LEADER metodologiji, koja promoviše pristup „odozdo prema gore“ (bottom-up), partnerstva javnog, privatnog i civilnog sektora, inovativna rješenja i teritorijalnu integritet. Sve mjere u strategiji su definisane uz naglasak na participaciju zajednice, izgradnju lokalnih kapaciteta, međuteritorijalnu saradnju i razvoj lokalnih mreža. Na ovaj način, LAG inicijativa opštine Mojkovac ispunjava osnovne LEADER kriterijume i stvara uslove za ravnopravno učešće u EU mrežama i programima saradnje.

8. ZAKLJUČAK

Strategija lokalnog razvoja LAG inicijative opštine Mojkovac predstavlja sveobuhvatan okvir za unapređenje ruralnih područja kroz održivu, inkluzivnu i inovativnu razvojnu politiku. Dokument integriše prioritete lokalne zajednice, nacionalne strateške ciljeve i EU politike, stvarajući uslove za ravnomjerni razvoj, povećanje konkurentnosti poljoprivrede, jačanje ruralne ekonomije i zaštitu prirodnih resursa. Poseban akcenat stavljen je na aktivno uključivanje lokalnih aktera, jačanje partnerstava i primjenu LEADER principa, čime se osigurava da razvojni procesi budu vođeni potrebama stanovništva i mogućnostima teritorije.

Realizacija definisanih ciljeva i mjera doprinijeće većoj ekonomskoj otpornosti Mojkovca, otvaranju novih radnih mjesta, unapređenju kvaliteta života i očuvanju jedinstvene kulturne i prirodne baštine. Kroz koordinisano djelovanje institucija, LAG inicijative, privatnog i civilnog sektora, očekuje se stvaranje snažnih razvojnih inicijativa koje će Mojkovac pozicionirati kao prepoznatljivu i održivu ruralnu zajednicu u Crnoj Gori i šire.

PRILOG 1: Akcioni plan za 2026. godinu

Aktivnost	Trošak (€)	Indikatori	Nosioci	Partneri	Rok	Rizici	Očekivani rezultati
Izrada brend standarda i pravilnika za korišćenje brenda (kriterijumi, kvalitet, sertifikacija, dozvola za korišće UNESCO sliv rijeke Tare).	15 000	Razvijen brend priručnik 30 proizvođača koristi brend	LAG inicijativa	Opština Mojkovac Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	12 mjeseci	Nedovoljna zainteresovanost za prihvatanje brenda	Prepoznatljivost proizvoda i jača tržišna pozicija
Nabavka mehanizacije za brdovita područja	100 000	5 gazdinstava opremljeno; +15% prinos	LAG inicijativa, Sekretariat za poljoprivredu	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	12 mjeseci	Kašnjenje nabavke; nedostatak ponuda	Povećana produktivnost i sigurnost rada
Razvoj bobičastog voća – agroinženjer	20 000	50 posjeta; 30 proizvođača; +10% kvalitet	LAG inicijativa Mojkovac	Savjetodavna služba	12 mjeseci	Nedostatak stručnog kadra	Povećani prinosi i kvalitet bobičastog voća
Brendirana zajednička ambalaža	12 000	5 tipova ambalaže; 20 proizvođača	LAG inicijativa	Dizajnerski studio, proizvođači	9 mjeseci	Slab interes dijela proizvođača	Jedinstven vizuelni identitet i veća tržišna vrijednost

Obuke članova LAG inicijative za upravljanje projektima i javnim sredstvima	6 000	5 članova obučeno 2 pripremljena projektna prijedloga	LAG inicijativa	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	6 mjeseci	/	Povećana efikasnost i spremnost za IPARD/LEADER fondove
Učešće na sajmovima u Crnoj Gori i regionu.	5 000	10 poljoprivrdnih proizvođača i pružaoaca usluga u ruralnom turizmu	LAG inicijativa	Opština Mojkovac	12	Nedovoljna zainteresovanost za posjete sajmovima	Unaprijeđen a vidljivost i plasman proizvoda i usluga